

RUSKEASUON KOULUN OPPILASKOTIEN OPPILAIDEN KÄSI- TYKSIÄ KOULUN ARVOISTA

Zoltán Gubis

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Zoltán Gubis.

Ruskeasuon koulun oppilaskotien oppilaiden käsityksiä koulun arvoista. Helsinki, syksy 2010. 59 s, 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsingin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Ruskeasuon koulu on valtion omistama liikuntavammaisten erityiskoulu, oppimis-, palvelu- ja kehittämiskeskus. Ruskeasuon koulun tärkeimmät arvot ovat yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys. Opinnäytetyöni tavoite oli selvittää, minkälaisia käsityksiä on oppilailta koulun arvoista. Selvitykseni tarkoituksena oli myös saada esille koulun oppilaskotien oppilaiden, näkemyksiä, mielipiteitä ja kokemuksia elämästä oppilaskohteissa. Opinnäytetyössäni etiikalla, arvoilla ja arvoilla kasvatuksessa on tärkeä sija. Arvot ovat osa etiikkaa, joka ohjaa käytännön elämää.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena haastattelemalla kuutta Ruskeasuon koulun oppilaskodissa asuvaa nuorta. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla ja analysoitiin sisältöanalyysillä.

Nuorten haastatteluissa selvisi, että oppilaat sisäistävät koulun arvoja ja toimivat niiden mukaan. He tunnistavat että he ovat kaikki erilaisia sekä tavoiltaan ja mielipiteiltään. He antavat rauhaa toisilleen olla yksikseen ja he ottavat toisen huomioon, he kannustavat ja tukevat toisiaan. Haastattelujen perusteella Ruskeasuon koulun oppilaskodissa koulun arvoja vaalitaan, muun muassa huolehtimalla siitä että toimivat sääntöjen mukaan ja ottamalla huomioon yksilöllisiä tarpeita ja mielipiteitä.

Asiasanat: arvot, arvokeskustelu ja arvokasvatus koulussa, yksilöllisyys, yksityisyys, yhteisöllisyys, oppilaskoti, liikuntavamma,

ABSTRACT

Gubis, Zoltán.

Ruskeasuo school dormitories' pupils' thoughts about the school's values.

59 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

Ruskeasuo school is a special state school for children and youth with disabilities. Ruskeasuo school functions as a residential school for some of the pupils. Ruskeasuo school's most important values are individualism, privacy and community mindedness. The aim of this thesis was to clarify what kind of thoughts the pupils had about the school's values. Also, the goal of this thesis was to gain opinions and experiences from the pupils about the life in the school's dormitories. Ethics, values, debate of values in schools and value education have an important role in my thesis. Values are part of ethics, which leads life in practice.

The study method was qualitative and the research material was gathered by interviewing 6 pupils from the dormitories of Ruskeasuo school and analyzed using content analysis. The interviews showed that pupils assimilated the school's values and acted according to them. Pupils realized that each of them is different in habits and opinions. They gave space to each other to be alone if needed. They were considerate to each other, encouraged and helped each other.

My thesis indicates that in the dormitories of Ruskeasuo school, values are nurtured for example by acting according to the rules and taking into account individual needs and opinions.

Keywords: values, debate of values, value education, individualism, privacy, community mindedness, dormitory, disabilities

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TYÖN TARKOITUS	8
2.1 Vammaisuus ja liikuntavamma	8
2.2 CP-vamma	9
3 ETIIKAN MERKITYS AMMATILISESSA VAMMAISTYÖSSÄ	10
3.1 Vammaistyön etiikka	10
3.2 Hoidon etiikka	12
4 ARVOT JA KASVATUS, ARVOKESKUSTELU KOULUSSA	13
4.1 Arvot ja kasvatusta koulussa	13
4.2 Arvokeskustelu koulussa	15
4.3 Korson ja Vierumäen koulu	15
4.4 Nimeltä mainitsematon koulu ja päiväkotia	16
5 RUSKEASUON KOULUN ARVOT JA NIISTÄ YLEISESTI	18
5.1 Yksilöllisyys oppilaskodin arjessa	20
5.2 Yleisesti yksilöllisyydestä	21
5.3 Yksityisyys oppilaskodin arjessa	21
5.4 Yleisesti yksityisyydestä	22
5.5 Yhteisöllisyys oppilaskodissa	23
5.6 Yleisesti yhteisöllisyydestä	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Tutkimuskysymykset	24
6.2 Tutkimusympäristönä Ruskeasuon koulu ja oppilaskodit	24
6.3 Aineiston keruu	28
6.4 Aineiston analyysi	30
7 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN POHDINTA	32
7.1 Oppilaiden kokemukset yksilöllisyydestä ja tulkintani niistä	32
7.2 Oppilaiden kokemukset yksityisyydestä ja tulkintani niistä	36
7.3 Oppilaiden kokemukset yhteisöllisyydestä ja tulkintani niistä	37
7.4 Tutkimustulosten tarkastelua	41
7.5 Tulkintani oppilaiden käsityksistä koulun arvoista teoriaan perustuen.	41

8 YKSILÖLLISYYS, YKSITYISYYS JA YHTEISÖLLISYYS DIAKONIATYÖSSÄ	43
8.1 Kristillinen etiikka.....	43
8.2 Evankelis-luterilaisen kirkon vammaisohjelma	44
8.3 Etiikan opetus ja uskonto	44
8.4 Diakoniatyön arvopohdinta.....	45
8.5 Miten yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys ilmenevät diakoniatyössä?.....	45
8.6 Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena.....	46
9 TYÖN LUOTETTAVUUS.....	48
10 SELVITYKSEN EETTISET HAASTEET.....	50
11 OPINNÄYTETYÖN TEKEMISEN PROSESSI.....	51
12 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	54
LÄHTEET.....	55
LIITE 1 Haastatteluteemojen kysymykset.....	58

1 JOHDANTO

Ruskeasuon koulu on valtion erityiskoulu liikuntavammaisille lapsille ja nuorille. Heillä on mahdollisuus opiskella saaden kaikkea heidän tarvitsemaa tukea ja ohjausta sekä koulun että oppilaskotien arjessa. Koulun oppilaskodit ovat ensisijaisesti pääkaupungin ulkopuolella asuville nuorille. Jotta oppilailta olisi mahdollisimman tukeva ja heidän tarpeita huomioon ottava ympäristö, tärkeää jatkuva pohdinta toiminnasta ja toimintaa ohjaavista arvoista.

Arvot tulevat koulussa näkyviin erityisesti kolmella tasolla, jotka liittyvät toisiinsa: toimintakulttuurissa, vuorovaikutussuhteissa ja opetuksen sisällöissä. Koulun toimintakulttuuri tarkoittaa sen että kouluyhteisö omaksuu virallisia ja epävirallisia toimintaa – ja käyttäytymismalleja sekä niitä ohjaavia arvoja. Toimintakulttuurissa kyse on aina arvoista. Koulu, joka on arvotietoinen, kykenee osoittamaan, millainen yhteys kasvatus – ja opetustyön arvoilla ja koulun toimintatavoilla on keskenään. (Launonen 2000, 139.)

Arvot ilmenevät myös koulun ihmissuhteissa. Jokainen vuorovaikutussuhde ja – tilanne on syvimältä luonteeltaan eettinen eli arvostusta välittävä. Päämääränä on koulu, joka kehittyy yhteisöksi. Tämän yhteisön vuorovaikutus perustuu keskinäiseen kunnioitukseen ja yhteisöllisiin arvoihin. Koulussa oppilaan on tunnettava että hän on arvokas yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Opetussuunnitelman laatiessa kiinnitetään huomiota opetuksen sisältöjen ja aiheiden suhteen, niiden kautta vastataan nykykulttuurin ajankohtaisiin haasteisiin ja ongelmiin. (Launonen 2000, 139–140.)

Opinnäytetyön aihe on lähtöisin Ruskeasuon koululta. Työyhteisö haluaa tarkistaa ja kehittää oppilaskodin toimintaa, jonka perustana ovat vuonna 1998 määritellyt arvot. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten koulussa henkilökunnan määrittämät arvot elävät arjessa. Lasten ja nuorten haastattelujen pohjalta on tarkoituksena tuoda johdolle ja hoitajille tietoon oppilaskotien oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia elämästä oppilaskodeissa. Tuloksia on tarkoitus hyödyntää työn kehittämiseen ja siltä osin vaikuttaa parantavasti ilmapiiriin ja oppilaiden hyvinvointiin.

Ruskeasuon koulun oppilaskoteihin liittyvät keskeiset asiat, joihin koulu panostaa resursseja tulevana toimintakautena ovat kysely oppilaiden vanhemmille, minun tekemäni selvitys, hoidon alan koulutuksien selkeyttäminen ja järjestäminen sekä omahoitajan tehtävien selkeyttäminen. Koulun toiminnan keskeisin arvo on ihmisyyden ja ihmisarvon loukkaamattomuus: joka sisältää yksilöllisyyden, yksityisyyden ja yhteisöllisyyden. Ihmisyyden ja ihmisyyden loukkaamattomuus näkyy ja ilmenee käytännössä yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yksityisyyden kunnioittamisena ja arvostamisena. Yhteisesti valitut arvot ovat koko toiminnan perustana. (Ruskeasuon koulu – oppilaskodit – strategia 2009.)

Sosionomi-diakoni opiskelijana käsittelen arvoja myös diakoniatyön kannalta. Kerron siitäkin, että miten Ruskeasuon koulun keskeiset arvot ilmenevät diakoniatyössä.

2 TYÖN TARKOITUS

Teen opinnäytetyön, jonka avulla pyrin saada selville oppilaiden käsityksiä ka näkemysistä koulun arvoista. Selvityksen tarkoituksena on tuoda tietoa johdolle oppilaskotien oppilaiden ajatuksista ja kokemuksista koulun arvoista, nähdäkseen miten arvot toteutuvat oppilaskodeissa. Opinnäytetyöni palvelee muun muassa hoitohenkilökunnan toiminnan kehittämistä.

Opinnäytetyöni tutkimushenkilöt ovat Ruskeasuon koulun oppilaskotien kuusi oppilasta. Ensisijaisesti on valittu ne oppilaat, jotka uskaltavat kertoa mielipiteitä avoimesti ja puheen tuottaminen ei aiheuta isoja vaikeuksia. Kysymyksiin vastanneet oppilaat, kaksi tyttöä ja neljä poikaa, ovat iältään 13 - 16 vuotta vanhoja. He ovat olleet Ruskeasuon koulussa ja sen mukaan oppilaskodeissa 3 – 12 vuotta.

2.1 Vammaisuus ja liikuntavamma

Nykyisin vammaisuutta määritellään tarkastelemalla, mitä toimintakyvyn rajoituksia vamma aiheuttaa ihmiselle hänen elinympäristössään. Olennaista on vamman aiheuttama sosiaalinen haitta, joka aina riippuu ympäröivästä yhteiskunnasta. Vammainen ihminen on henkilö, jolla on pitkäaikaisia tai pysyviä toimintarajoitteita ja vaikeuksia suorittaa tavanomaisista elämän toiminnoista omassa elinympäristössään. Toimintakyky koostuu kolmesta alueesta: 1) ihmisen kehosta, sen rakenteesta ja fysiologisista toiminnoista 2) mielekkästä tekemisestä ja osallistumisesta 3) yhteiskunnasta, kulttuurista, tekniikasta tai elinympäristöstä, jotka vaikuttavat ihmisen itsenäiseen selviytymiseen tai avun tarpeeseen. Vammainen henkilö on ennen muuta yksilö ainutlaatuisine piirteineen. Vamma on ainoastaan yksi häntä luonnehtiva mutta ei välttämättä kovin merkittävä asia. (Malm, Matero, Repo, & Talvela, 2004, 9–12.)

Liikuntavammaisuus on vammaisuuden muodoista yleisin. Liikuntavammaiseksi voidaan määritellä henkilö, joka tapaturman tai sairauden aiheuttaman vamman vuoksi ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai ilman apuvälineitä. Liikuntavamma voi olla myös synnynnäinen. (Malm ym. 2004, 253.)

2.2 CP-vamma

Ruskeasuon koulun ja oppilaskotien oppilaista suurilla osalla on CP-vamma. CP-kirjainyhdistelmä tulee termistä cerebral palsy, joka tarkoittaa varhaislapsuudessa tapahtunutta aivoperäistä halvausta. CP-vamma on kehittyvien aivojen liikkeistä ja asennoista vastaavien keskusten ja niiden yhteyksien kertavaurio, joka on syntynyt raskauden aikana, syntymän yhteydessä tai yleensä noin kahteen ikävuoteen mennessä. (Malm ym. 2004, 278.)

Suomessa syntyy vuosittain noin 130–140 CP-vammaista lasta. Kaikkiaan CP-vammaisia on maassamme noin 6500. Useimmat (70 %) lasten liikuntavammoista johduvat CP-vammasta. CP-vamma on yksilöllinen oireyhtymä, joka vaihtelee lievästä toimintahäiriöstä vaikeaan monivammaisuuteen. Se on kuitenkin aina liikunta – ja toimintavamma. CP-vamma vaurioittaa aina lihasten toimintaa ja haittaa liikesuorituksia. CP-vamman syynä on keskushermoston säätelykeskuksen vaurio, joka on pysyvä. (Malm ym. 2004, 278.)

CP-vamma on yleinen diagnoosi lapsilla ja nuorilla, jotka on siirretty erityisopetukseen. CP-vamma voi olla hyvin vaikea-asteinen ja aiheuttaa hyvin paljon toiminnallisia ongelmia ja avustuksen tarvetta. Vain harvoin CP-lapsilla on vain motorinen vamma. Lähes aina esiintyy lisävammoja, kuten kommunikaatio-ongelmia, tuntohäiriöitä, epileptisiä kohtauksia, näkövammoja, kuulon alentumaa, hahmotushäiriöitä, suun alueen häiriöitä ja älyllistä kehitysvammaisuutta. Psykkiset ja sosiaaliset ongelmat ovat myös tavallisia liikuntavammaisilla lapsilla ja nuorilla. (Vinni 2002, 285 - 286.)

3 ETIIKAN MERKITYS AMMATILISESSA VAMMAISTYÖSSÄ

3.1 Vammaistyön etiikka

Vammaisten palvelujärjestelmässä painopiste on vammaisen kuntoutujan valtaistumisessa. Vammaisen henkilön valtaistuminen ja itsenäisyys on ollut kuntoutuksen tavoitteena jo 1970-luvulta lähtien. Kuntoutuksella pyritään palvelujen käyttäjän valtaistumiseen. Kuntoutus on myös prosessi, jossa vammaisen ihminen tuen avulla siirtyy riippuvuutta ylläpitävistä olosuhteista kohti valtaistumista. Kuntoutuksen ja auttamistyön yksi kriittinen kohta on, voiko ulkopuolinen henkilö auttaa vammaisia henkilöitä valtaistumaan, vai asiantuntijan väliintulo merkitsee aina subjektin muuttumista toimenpiteiden objektiksi.

Vaarana on että vaikka auttamistyössä pyritään asiakaslähtöiseen toimintatapaan, sen myötä käynnistyy hallinnan menetykseen johtava prosessi. Valitettavasti palvelujärjestelmä ei välttämättä kehity asiakaslähtöisyyteen. Kuntoutuksen tavoitteena on yksilön muuttaminen toimintakykyisemmäksi, pystyvämmäksi tuottavammaksi. Tehokkuutta ja toimintakykyisyyttä korostavat arvot nyky-yhteiskunnassa ovat voimakkaita. Tällaiset arvot voidaan tulkita vammaisen ihmisen arvokkuutta riistäväksi, hänen toimintavoimaansa ja itsetuntoaan heikentäväksi. (Järvikoski, Härkäpää & Pättikangas 1999, 104).

Valtaistuminen, asiakkaan itsenäinen päätöksenteko ja palvelun asiakaslähtöisyys ovat nykypäivän tavoitteena. Itsenäisyys merkitsee auttamistyössä lähinnä fyysistä riippumattomuutta tai selviytymistä omin avuin päivittäisistä toiminnoista. Vammaisille ihmisille itselleen se merkitsee useimmiten mahdollisuutta tehdä päätöksiä omista asioistaan. (Järvikoski, Härkäpää & Pättikangas 1999, 114).

Etiikalla tarkoitetaan sen pohtimista, mikä on hyvää tai pahaa ihmisen toiminnoissa ja käyttäytymisessä. Ammattietiikassa keskitytään pohtimaan ja määrittämään, millainen käytös ja toiminta tietyssä ammatissa on toivottava ja oikeinlaista. Ammattietiikan tarkoituksena on suojata asiakasta ja auttaa ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Sosiaali- ja terveysalan työssä toiminnan eettisyys korostuu, koska työn kohteena ovat usein ihmiset, joilla on toimintakyvyissään puutteita, ja koska työntekijällä on mahdollisuus

käyttää valtaa, kun hän arvioi avun tarvetta. (Malm ym. 2004, 412.)

Eettisen toimintaan liittyy työntekijän omaksumien arvojen lisäksi hänen ihmiskäsityksensä. Sosiaali- ja terveysalalla pidetään tärkeänä ihmiskäsitystä, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on mahdollisuuksia ja inhimillisen kasvun edellytyksiä. Tämän käsityksen mukaan ihmiset ovat tietoisesti toimivia, mielekkääseen elämään pyrkiviä ja halukkaita vaikuttamaan omaa elämäänsä koskeviin asioihin. (Malm ym. 2004, 412.)

Ihminen on nähtävä kokonaisvaltaisesti. Jokainen ihminen on fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten piirteiden muodostama kokonaisuus, jonka eri osat liittyvät monin tavoin toisiinsa. Siksi ihmistä ei voi eikä saa kohdella vain tietyn sairauden tai vamman edustajana. Auttajan on otettava huomioon asiakkaan elämäntilanne ja käsitysmaailma mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Sekä sosiaali- että terveysalan työssä tulee vastaan tilanteita, joissa asiakasta voidaan auttaa vain vähän tai hän ei kykene ottamaan vastuuta omasta tilanteestaan. Silloinkin olisi aina pyrittävä turvaamaan inhimilliset perusoikeudet: ihmisen itsemääräämisoikeus ja hänen loukkaamattomuutensa. (Malm ym. 2004, 412–423.)

Suomalainen vammaispolitiikka perustuu kolmeen keskeiseen periaatteeseen: Yksi niistä on seuraava: Vammaisten henkilöillä on oikeus tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin. Yhdenvertaisuus toteutuu turvaamalla palveluja ja tukitoimia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta.)

Palvelujen tulee kunnioittaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta mahdollisimman pitkälle. Integraatio tarkoittaa sellaisen ympäristön luomista, jossa vammaiset voivat elää muiden joukossa ja käyttää esteettömästi yhteiskunnan erilaisia palveluja. Inklusiivissa korostetaan yhteisyyttä ja tasa-arvoa ja sitä, että vammaisilla on oltava mahdollisuus samoihin palveluihin kuin samanikäiset ei-vammaiset käyttävät. (Malm ym. 2004, 24–27.)

Korostetaan myös nykyisin oman yhteisön ja koko yhteiskunnan toimintoihin osallisuutta ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten osallistumismahdollisuuksien parantamista. Valtaistuminen tarkoittaa vastuun siirtämistä vammaisille itselleen heidän elämänsä läheisesti liittyvissä asioissa. Henkilökohtaisella tasolla se tarkoittaa tunnetta oman elämän hallinnasta sekä halua ja mahdollisuuksia vaikuttaa itseä koskeviin asioihin.

hin. (Malm ym. 2004, 30–31.)

3.2 Hoidon etiikka

Puhuessamme ihmisen hoitamisesta törmätään kysymyksiin, että mikä on siinä päämääränä, mielenä ja sanomana? Ihminen kysyy asioiden merkitystä olemassaololleen. Elämismaailkam koostuu mielistä, merkityksistä ja vastuusuhteista. Etiikassa on kyse hoidon inhimillisestä sisällöstä ja etiikasta nousee mm. hoidon päämäärät. Etiikan alkuperäisin ja kattavin kysymys kuuluu näin: millainen on ”hyvä elämä”? (Lindquist 1989, 37-38).

Etiikassa yksi tärkein kysymys on katsomusten sisäistämisestä. Omatunto sijaitsee persoonallisuuden ytimessä. Eettisyys on ihmisen henkistä pääomaa, persoonallista elämäntähtäystä ja kasvua ihmisenä. Etiikka kasvaa itse ihmisen persoonasta. Etiikka on moraalien teoriaa tai moraalien tutkimista. Jossain mielessä moraalit tarkoittaa ihmisten valintoja ja niiden perustana olevia arvioihin liittyviä katsomuksia. Etiikassa pohditaan elämän pelisääntöjä ja päämääriä. Etiikka syntyy maailmankatsomukselliselta pohjalta. Perustana ovat kulttuurin ilmentävät perinteet ja arvostukset. Viime kädessä hoitojärjestämien etiikkaakin kannattelee kulttuurin arvot. (Lindquist 1989, 40-44).

4 ARVOT JA KASVATUS, ARVOKESKUSTELU KOULUSSA

4.1 Arvot ja kasvatus koulussa

Kasvatus- ja opetustyö on aina arvojen ohjaama. Vaikka kasvatus toteutuu tietynlaisessa arvojen viitekehyksessä, käytännön toiminta on usein rutinoitunut itsestään selviksi ajatus- ja käyttäytymistavoiksi, joiden arvoperustaa ei aina tule ajatelleeksi. Ihminen on sidoksissa monin tavoin arvojen todellisuuteen. Hän voi hylätä tiettyjä arvoja ja valita joitakin muita, mutta ihmisen ja yhteisön toiminta edellyttää aina jonkinlaisen arvohierarkian tunnustamista. Arvoja ei peritä biologisesti, vaan ne opitaan sosiaalisen vuorovaikutuksen, kasvatuksen ja opetuksen välityksellä. Koulu on syvimmäältä olemukseltaan arvoyhteisö. Se toimii arvojen pohjalta ja välittää arvoja. (Launonen 2000, 133–134.)

Arvoilla on useita yhteisiä tunnuspiirteitä. Ne liittyvät ihmisten ja yhteisöjen päämääriin sekä käsitykseen hyvästä elämästä. Arvot tunnustetaan siitä, että ne ohjaavat ihmisten valintoja ja toimivat kriteereinä päätöksenteolla. Samalla arvot ovat myös tiedostettuja käyttäytymisen motiiveja. Koulun arvokeskustelussa on hyödyllistä pitää erillään eettiset arvot ja toiminnalliset arvot. Eettisyyden merkitys korostuu, kun arvoja asetetaan tärkeysjärjestykseen. (Launonen 2000, 134.)

Opetussuunnitelma on käsitteellinen kuvaus siitä, millainen yhteys arvojen ja käytännön opetus – ja kasvatustyön välillä tulisi olla. Opetussuunnitelmien perusteissa arvopohjan keskeinen käsitte on ihmisoikeudet. YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa kuvataan ihmisyyden eli ihmisen eettisen identiteetin tärkeimmät tunnuspiirteet. Julistuksen mukaan ihmisen arvo on riippumaton syntyperästä, ihonväristä, rodusta, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, mielipiteistä, kansallisesta alkuperästä tai omaisuudesta. (Launonen 2000, 135–136.)

Ihmisoikeuksiin sisältyvät arvot antavat hyviä lähtökohtia koulutuksen kulttuurin kehittämiseksi. Jokainen oppilas on vapaa ja arvokas yksilö, jolla on luovuttamattomia ihmisarvoon liittyviä oikeuksia. Ihmisarvosta seuraa ihmisten välinen tasa – arvo. Tasa – arvo on tärkeä vuorovaikutusta säätelevä eettinen ihanne ja koulutuspoliittisessa tärkeä lähtökohta. Tasa – arvolla on merkitystä sitä enemmän, mitä enemmän oppilaille on keski-

näinen erilaisuus. (Launonen 2000, 136.)

Perusopetuksen tavoitteena on, että yksilö oppii käyttämään oikeuksiaan ja vapauksiaan sekä tekemään itsenäisiä arvovalintoja. Tällä tavalla hänen yksilöllinen identiteettinsä kehittyy. Opetussuunnitelmien arvopohjassa korostetaan myös vastuullisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yksilö elää aina yhteisössä, ja hyvä elämä on hänelle mahdollinen vain, jos hän osallistuu yhteisön toimintaan. (Launonen 2000, 138.)

Koulu ja opettajat vaikuttavat merkittävästi oppilaisiin ja opiskelijoihin. Kasvatus on moniulotteista ilmiötä arvojen näkökulmasta. Puhuessamme kasvatuksesta törmätään käsitteisiin: varsinaiset arvot, ihanteet, arvostukset ja inhimillisesti arvokkaaksi koetut asiat. Koulusta voi löytää arvostusten joukkoa. Arvostuksia tulee esiin mm. opettajien puheessa ja käyttäytymisessä. Yhdeksi keskeiseksi kasvatustekijäksi pidetään arvostusten ylläpitoa, niiden mukaista toimintaa ja asennoitumista. Juuri tämän takia on tutkittava arvioitava kasvatusta ja opetusta hallitsevia arvostuksia. Opetuksen konkreetit päämäärät ilmenevät opetussuunnitelmissa ja näyttävät osaa keskeisistä arvoituksista. (Turunen 1992, 241–243).

Ihanteet ovat olennainen osa kasvatusta ja osana yhteiskuntaa koulussa painotetaan tavanomaisia ihanteita, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta, luotettavuutta jne. Koulun tehtävänä on ihanteiden syventäminen oppilaiden mieleen ja käytökseen. Kasvatus perustuu ihanteisiin ja siinä kyse on ihanteiden siirtämisestä. Ihanteet ovat osa kasvatuksen päämääriä. (Turunen 1992, 244–246).

Varsinaisista arvoista kyse on totuudesta, kauneudesta ja hyvyydestä. Se on väärin ajateltu, ettei lapsi pysty ymmärtämään asioita kuten arvoja. Hän ei tietenkään ymmärrä niitä käsitteellisesti, mutta kokee omalla tavallaan niiden merkityksen. Asiat, kuten läheisyys, ystävyys, luotettavuus ja turvallisuus ovat aina arvokkaita. Inhimillisesti arvokkaiksi voidaan kutsua lasten kokemia elämyksiä, kuten musiikki, yhdessäolo, leikki ja askartelu. Niillä on tärkeä kasvattava merkitys. Huomattava osa opetuksesta, koulutuksesta ja kasvatuksesta on suunniteltu etukäteen tahallaan ja tarkoituksella. Toiminta on järjestelmällinen ja laajamittainen, tästä seuraa että kasvatustakin lähestytään tietoisemmin. (Turunen 1992, 246–247, 251).

4.2 Arvokeskustelu koulussa

Nykypäivänä koulut, opettajat ja oppilaiden vanhemmat pohtivat tavoitteitaan ja keinoja, millä niitä voi saavuttaa. Arvokeskustelun käyminen on vaikeata. Keskusteluun tarvitaan teoreettista tietoa, ilman sitä käytännön elämä kärsii. Arvokeskustelussa käsitellään ja suositellaan intuition ohjaamana eli, pidetään esitetyt asiat pätevinä ja perusteltuina. Arvokeskustelun on oltava intuitiivista, vain vakuuttava keskustelu voi ohjata ihmisten toimintaa ja elämää. Arvot ovat osa etiikkaa, joka ohjaa käytännön elämää. On suositeltavaa säilyttämään etiikka arvokeskustelun yhteydessä, sillä ensinnäkin etiikka on arvokeskustelun väline, toiseksi se on tutkimusta, joka arvokeskustelun yhteydessä ohjaa intuitiotamme oikeaan suuntaan. Näin ollen arvokeskustelun tuloksia voi arvioida. (Airaksinen, Elo, Helkama ja Wahlström 1993, 9–19).

Arvokeskustelua pidetään menetelmänä, jolla toisaalta koulussa sitoudutaan yhteisiin tavoitteisiin ja toisaalta uudistetaan koulua vastaamaan sille asetettuja odotuksia. Koulun tehdessään opetussuunnitelmiaan käytävä syväkeskusteluja, jotka toimivat hyvinä lähtökohtina oikeudenmukaisen koulun määrittelylle. (Airaksinen 1993, 89).

4.3 Korson ja Vierumäen koulu

Miltä voi näyttää arvokasvatus kouluissa? Esimerkiksi Korson ja Vierumäen kouluissa arvokasvatus näyttää painottuvan enemmän arvojen siirtämiseen, kuin oppilaiden arvojen tiedostamisen puolelle. Oppilaat tosin olivat sitä mieltä, että näin asian pitää osittain ollakin. Arvojen oma pohdinta olisi erittäin hyvä arvokasvatuksen menetelmänä. Oppilaiden vastaukset tukevat sitä ajatusta että yhteiset keskustelut tunneilla ovat hyviä keinoja arvojen käsittelyyn. (Juuti, Sari 2002).

Esimerkiksi Korson koulussa arvokasvatus on tiedostettu ja huomioitu laajalla tasolla. Arvokasvatukseen otetaan kantaa opetussuunnitelmissa. Koululle on määritelty arvopohja, koulun arvot ja tavoitteet. Arvojen ja tavoitteiden saavuttamiseen keinoja on myös määritelty. Opetussuunnitelman arvopohja vastaa hyvin pitkälti peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden mukaisia arvoja. Arvopohjassa on vahvasti esillä perso-

nalliset, intersubjektiiiviset ja yhteiskuntaeettiset arvot.

Persoonallisten arvojen saavuttamiseksi mainitaan myönteisen palautteen antaminen, oppilaan vahvuuksien esille tuominen ja tukeminen, rakentava kritiikki ja itsearviointi. Sosiaalisten arvojen ja tavoitteiden saavuttamiseksi panostetaan muun muassa tukioppilas - ja oppilaskunta - toimintaan. Arvokasvatuksessa käytetään monenlaisia menetelmiä. Menetelmät voivat olla yhtäläisiä olipa sitten kyseessä arvojen välittäminen tai oppilaan omien arvojen herättäminen. Tällaisia menetelmiä ovat mm.: opettajan antama malli, varsinainen opettaminen, keskustelut ja pohdinnat. (Juuti, Sari 2002).

4.4 Nimeltä mainitsematon koulu ja päiväkot

Muun muassa koulun strategia, yhteiskunnan arvot, koulussa yhdessä sovitut periaatteet ja omat näkemykset asioista ovat ne tekijät, jotka vaikuttavat arvokasvatukseen. Anne Kataja opinnäytetyössään toteaa että hänen tutkimuksen mukaan hänen tutkimassa työyhteisössä puhutaan lasten arvokasvatuksesta säännöllisesti.

Lasten käytösongelmien yhteydessä nousevat asiat esille. Koulussa yhteisesti keskustelvat arvojen tärkeydestä, miten niitä ylläpidetään ja miten lasta voi ohjata toimimaan oikein. Katajan mainitsemassa työyhteisössä on tehty kartoitus sekä työntekijöiden että vanhempien keskuudessa. Sen pohjalta laadittiin arvot opetussuunnitelmaan. (Kataja 2005, 22.)

Tekijän mukaan lasten mielipiteitä ja ajatuksia kuunnellaan, ja niistä nousevat ne asiat, jotka ovat kasvattajien keskuudessa keskusteltava. Kun lasten negatiiviset ajatukset kuuluvat, kasvattajat pohtivat näiden syitä ja ponnistelevat että yhä enemmän, voidakseen välittää lapsille positiivista suhtautumista. Kasvattajat pyrkivät siihen, että positiiviset ajatukset vahvistuisivat. Lapsille ei voi väkisin siirtää arvoja, mutta voi pyrkiä laajentamaan hänen näkemystään kasvattajan näkemyksellä. (Kataja 2005, 24.)

Katajan mukaan keskustelut ovat äärimmäisen tärkeitä tukemaan käytännössä esiin nousevia asioita. Niiden avulla voidaan herättää lapsissa ajatuksia, joita he voivat oppia soveltamaan muihinkin tilanteeseen. Oman käyttäytyminen ja mallina oleminen osoittaa

lapselle konkreettisesti, miten voi toimia eri tilanteissa. Lapset tarvitsevat konkreettisia esimerkkejä oikein ja väärin toimimiseen.(Kataja 2005, 29.)

5 RUSKEASUON KOULUN ARVOT JA NIISTÄ YLEISESTI

Ruskeasuon koulun arvokeskustelu vuonna 1998 oli auditoinnin jälkeen: 1. osa - koko henkilökuntaa talon ulkopuolella. Se oli koulutuspäivä, jossa pohdittiin koulun arvoja. 2. osa - vanhemmille järjestetty tilaisuus arvokeskustelusta. 3. osa - oppilaille järjestetty tilaisuus. Kaikissa tilaisuuksissa pohdittiin ja keskusteltiin arvoista. Tulokset koottiin yhteen. Ne, vuonna 1998 määritellyt arvot ovat olleet läsnä koulun opetussuunnitelmasa koko ajan.

Pirkko Korkiakoski, Ruskeasuon koulun oppilaskotien asumispalveluvastaava työntekijä korosti että arvokeskustelu oli prosessi. Nykypäivänäkin säännöllisesti oppilaskodissa on keskustelu ja mietiskely hoitajien ja oppilaiden kesken arvoista ja säännöistä. Mietitty mitä merkitsee esimerkiksi yksityisyys arjessa jne. Keskusteluja käydään läpi yhteisökokouksissa ja keskustellen oppilaiden kanssa. Työntekijöillä oli hiljattain juuri ennen koulun alkua päivän mittainen koulutus eettisyydestä. Koulutus jatkuu vielä syksyn aikana kahdesti. Tämä koulutuskin auttaa työntekijöitä toisaalta pohtia omia näkemyksiä ja näkökulmia, toisaalta antaa eväitä keskusteluun oppilaiden kanssa. (Korkiakoski, Pirkko 2010).

Arvokeskusteluja käydään arjen tilanteissa oppilaiden kanssa sekä henkilökunnan kanssa koulutuksissa. Ihmisyys ja ihmisyyden loukkaamattomuus näkyy ja ilmenee käytännössä yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yksityisyyden kunnioittamisena ja arvostamisena. Yhteisesti valitut arvot ovat koko toiminnan perustana. Arvoja on myös mahdollista kyseenalaistaa ja tehdä muutosehdotuksia. (Ruskeasuon koulu – oppilaskodit – strategia 2009.)

Ihmisarvo sisältää ajatuksen kaikille ihmisille kuuluvista yhtäläisistä perusoikeuksista eli ihmisoikeuksista. Ne käsittävät ihmisen oikeuden seuraaviin asioihin: elämään, henkilökohtaiseen, henkiseen ja poliittiseen vapauteen, henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen sekä tasa-arvoon. Sosiaali- ja terveysalan työn ydin perustuu humanistiseen maailmankäsitykseen. Humanismista on peräisin etiikalle sekä kasvatus-, hoiva- ja kuntoutustyölle olennainen ihmisarvon käsite. (Lindroos, Nevala, Virtanen & Vuori-Kemilä 2005, 59–61.)

Ihmisarvolla tarkoitetaan ihmisen inhimillistä itseisarvoa ja sen kunnioittamista. Humanismiin kytkeytyvällä ihmisarvolla tarkoitetaan yleisesti sitä, että jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja arvokas itsenään ja hänellä on oikeus hyvään ja arvokkaaseen elämään. Jokaisella on oikeus tulla kunnioitavasti kohdelluksi. Ihmisarvon kunnioittaminen alkaa toisen ihmisen yksilöllisyyden, ainutlaatuisuuden ja yhtäläisen ihmisarvon tunnustamisesta. (Lindroos 2005, 59–61.)

Sosiaali- ja terveysalan keskeisimpinä periaatteina voidaan pitää ihmisarvon ja ihmisoi-
keuksien kunnioitusta sekä asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Ihmisarvoon liittyvä itse-
määräämisoikeus tarkoittaa ennen muuta ihmisen vapautta tehdä omaa elämäänsä kos-
kevia päätöksiä. Itsemääräämisoikeus merkitsee erilaisia asioita riippuen työympäristös-
tä ja asiakaskunnasta. Itsemääräämisoikeuden toteuttamista on se, että asiakasta koskeva
asia käsitellään ja ratkaistaan ensisijaisesti asiakkaan etu huomioon ottaen. Tämä tar-
koittaa sitä, että huomioidaan asiakkaan oikeudet, vapaudet ja päätösvalta. (Lindros
2005, 75–77.)

Lapsen itsemääräämisoikeuden määrittäminen voi olla vaikea. Näkemykset siitä, minkä
perusteella lapselle kuuluu itsemääräämisoikeus tai ei kuulu, vaihtelevat. Lapset saatta-
vat olla ulkoapäin helposti ohjailtavissa, ja ajatellaan, että he eivät ole kykeneviä teke-
mään itseään koskevia päätöksiä. Lapsuus on itsemääräämisoikeuden näkökulmasta
päättöksenteon harjoittelun aikaa. Olisikin tärkeää, ettei aikuinen vain sanelisi, mitä lap-
sen pitäisi tehdä. Kun aikuinen opastaa ja tarjoaa vaihtoehtoja, lapsen vastuu ja itsemää-
räämiskyky kehittyvät. (Lindros 2005, 78–79.)

Itsemääräämisoikeuden edellytykset saattavat heikentyä sairauden tai vamman seurauk-
sena, kun asiakkaan toimintakyky ja kyky itsenäiseen harkintaan ovat alentuneet. Täl-
löinkin ihanteellista olisi, että asiakas voisi tehdä itseään koskevia päätöksiä siinä mää-
rin kuin hänen fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset voimavaransa sallivat. Asiakas voi har-
joitella päätöksentekoa lukuisissa pienissä arkipäivän tilanteissa, kuten pukeutumisessa,
syömisessä ja vapaa – ajan vietossa. (Lindros 2005, 79–80.)

Lähihoitotyössä ihmiseen pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti, fyysisesti, psyyk-
kisesti ja sosiaalisesti. Fyysinen vaikuttaminen liittyy ensisijaisesti kehoon ja kosketta-
miseen. Lähihoitotyön peruseriaatteena pidetään asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja

sen kunnioittamista. Omasta ruumiistaan päättäminen on osa itsemääräämisoikeutta. Lähihoitotyössä asiakkaat ovat tavalla tai toisella avusta riippuvaisia. Sitä riippuvaisempia he ovat, mitä vähemmän heillä on edellytyksiä suoriutua itsenäisesti henkilökohtaisista tarpeistaan. Itsemääräämisoikeuden periaate lähihoitotyössä tarkoittaa sitä, ettei asiakkaan riippuvuutta tule aiheettomasti vahvistaa. Vajaakuntoisten asiakkaiden osalta tämän tulisi merkitä kaikkien niiden mahdollisuuksien tarjoamista, jotka lisäävät asiakkaan toimintamahdollisuuksia, omatoimisuutta ja itsemääräämisoikeutta. (Lindroos 2005, 155–157.)

Itsemääräämisoikeuden ilmenee vammaisten ihmisten kohdalla arjen tason ulottuvuutena. Ennen kaikkea kiinnitettävä huomiota siihen, minkälainen ihmisarvo vammaisille ihmisille mahdollistetaan erilaisissa arkielämän konteksteissa, keskellä konkreettista elinpiiriä. Neuvottelu ja sopiminen oikeuksista ja velvollisuuksista on luonteenomaista yhteisöissä. Neuvottelu ja sopiminen yhteisistä säännöistä ovat konkreettista arkipäivää mielekkäässään yhteiselämään. Itsemääräämisoikeuteen voi liittyä tilannekohtaista pohdinta ja reflektointi. Päätökset voivat olla usein pitkän neuvotteluprosessin tuloksia, jolloin valitaan se vähiten huono vaihtoehto, vaikka olemme tietoisia siitä, että vammaisen ihmisen määräysvalta omien asioidensa suhteen tulee rajoittumaan. (Eriksson 2008, 168–171).

5.1 Yksilöllisyys oppilaskodin arjessa

Yksilöllisyys merkitsee oppilaskodin arjessa että olemme kaikki erilaisia sekä tavoillamme että mielipiteiltämme. Käytännössä ja tavoissa voi noudattaa yksilöllisiä tarpeita ja toiveita. Myös ulkoinen olemuksemme on erilainen ja se suotakoon. Kunnioitamme toisiamme ja toistemme mielipiteitä. Aikuisen tulee aina kysyä nuoren mielipidettä siitä, miten asia hoidetaan ja avustetaan. Nuoren on uskallettava sanoa omat mielipiteensä asioista, ja aikuinen ei heti tyrmää niitä. Aikuisen on annettava mahdollisuus kaikille nuorille ja nuorilla on mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Nuorella on itsellään myös vastuu itsestään. Yksilöllisyys merkitsee myös oman pään pitoa ja luottamusta. (Ruskeasuon koulun oppilaskodit - mitä arvot yhteisöllisyys, yksilöllisyys ja yksityisyys merkitsevät oppilaskodin arjessa, 2009)

5.2 Yleisesti yksilöllisyydestä

Sosiaali- ja terveysalan keskeisin toimintaa ja vuorovaikutusta ohjaava eettinen periaate on elämän, ihmisarvon ja ihmisen ainutkertaisen yksilöllisyyden kunnioittaminen. Siihen liittyy ajatus jokaisen ihmisen yhtäläisestä arvosta ihmisenä sekä hänelle kuuluvista ihmisoikeuksista. Jokaisella on oikeus elää hyvä ja arvokas elämä. Ihmisarvoisuus pitäisi näkyä asiakkaaseen suhtautumisessa: elämän ja ihmisen kunnioittamisessa ja ihmisarvoisessa kohtelussa. Ihmisarvoinen kohtelu konkretisoituu ihmisen arvokkuuden korostamisena. Tämä tarkoittaa mm. asiakkaan yksilöllisyyden tukemista. (Lindros 2005, 118.)

Ihmisen kunnioittaminen heijastuu lähihoitotyössä työntekijän tavassa kohdata asiakas ja suhtautua tähän. Lähihoitaja voi lähestyä asiakasta arvostaen, kuunnellen ja välittäen, tai hän voi suhtautua tähän välinpitämättömästi. Lähihoitaja voi astua asiakkaan elämänpiiriin koputtamatta, varmana ja vastauksia kuuntelematta tai kuulostellen ja havainnoiden. Lähihoitotyössä ihmisarvo punnitaan vasta käytännössä, yksittäisen työntekijän suhtautumisessa ja otteissa. (Lindros 2005, 119.)

Kunnioittava suhtautuminen toiseen ihmiseen edellyttää hänen ihmisyytensä, valinnanvapautensa ja ainutlaatuisensa tunnustamista. Työntekijältä tämä vaatii herkkyyttä kuulla toista ja kommunikoida erilaisten ihmisten kanssa. Samalla kun ihminen haluaa liittyä toiseen, hänellä on tarve säilyttää yksilöllisyytensä, oma erillisyytensä ja turvallisuutta tuova henkilökohtainen alueensa. Ihminen haluaa tulla kohdatuksi omana itsenään. (Lindros 2005, 119–120.)

5.3 Yksityisyys oppilaskodin arjessa

Yksityisyys merkitsee oppilaskodissa arjessa että oma huone on yksityisaluetta, sinne ei saa mennä ilman asujan lupaa. Koputetaan oveen, kun mennään huoneeseen. Suihku ja wc-rauha taataan ja hoitotoimenpiteiden aikana ovet ovat kiinni. Ei häiritä, kun on henkilökohtainen keskustelu käynnissä eikä puhuta toisten asioista yleisesti. Yksinolon annetaan mahdollisuus. Ei ajeta omaa pahaoloa toisiimme, eikä oteta toisen tavaroita ilman lupaa. (Ruskeasuon koulun oppilaskodit - mitä arvot yhteisöllisyys, yksilöllisyys

ja yksityisyys merkitsevät oppilaskodin arjessa, 2009)

5.4 Yleisesti yksityisyydestä

Yksityisyydellä ymmärretään lähihoitotyössä eri asioita. Tavallisimman yksityisyydestä puhutaan julkisuuden vastakohtana. Yksityisyydellä viitataan myös luottamuksellisuuteen, jolloin se yhdistetään työntekijän vaitiolovelvollisuuteen. Koska asiakas joutuu kertomaan ja jakamaan itseään koskevia henkilökohtaisia asioita, on tärkeää että ne eivät ilman asiakkaan suostumusta tule sivullisten tietoon. Yksityisyys merkitsee myös etäisyyttä, välimatkaa ihmisten välillä ja reviirikäyttäytymistä. Reviiri tarkoittaa sitä tilaa, mitä ihminen pitää yksityisenä alueenaan ja jota hän tarvittaessa puolustaa. (Lindros 2005, 121–122.)

Yksityisyys voidaan ymmärtää myös oikeutena suojautua muiden katseilta. Se tarkoittaa sitä, ettei asiakas ja hänen henkilökohtaiset alueensa ja asiansa ole kaikkien katseille alttiina. Lähihoitaja avustaa asiakastaan hyvin intiimissäkin tilanteissa. Asiakas ei ehkä kykene huolehtimaan perustarpeistaan tai hallitsemaan kehonsa toimintoja. Perushoitotilanteissa asiakas on usein alastomana ja työntekijän katseille alttiina. Työntekijä vaikuttaa omalla toiminnallaan siihen, miten asiakas kokee tilanteen ja miten hänen yksityisyytensä tulee varjelluksi. (Lindros 2005, 121–122.)

Yksityisellä voidaan tarkoittaa niitä alueita, jotka on mielletty henkilökohtaisiksi ja joihin muilla ihmisillä ei ole pääsyä ilman asianomaisen lupaa. Tällaiseksi alueiksi voidaan mieltää koti tai asiakkaan huone kotona tai laitoksessa. Ihmisen pukeutuminen, omat tavarat, tottumukset ja elämäntyö voidaan nähdä osana yksityistä aluetta. Asu- ja palveluissa lähtökohtana on asiakkaan yksilöllinen elämäntyö. Asiakkaalle pyritään tarjoamaan mahdollisimman kodinomaisen ympäristö: asuminen omassa huoneessa, pukeutuminen omiin vaatteisiin ja eläminen omien rakkaiden tavaroiden keskellä. (Lindros 2005, 121–122.)

5.5 Yhteisöllisyys oppilaskodissa

Yhteisöllisyys merkitsee oppilaskodissa arjessa velvollisuuksia ja oikeuksia. Se merkitsee sitä että tehdään ja mennään yhdessä, sekä hoidetaan yhteisiä asioita. Neuvotellaan, kuunnellaan ja otetaan toinen huomioon, tärkeää myös toisten kannustus ja tuki. Hyvät tavat: kiitos ja ole hyvä, etusijalla. Huolehditaan ympäristön siisteydestä (oma huone, ruokailun jäljet ym.) (Ruskeasuon koulun oppilaskodit - mitä arvot yhteisöllisyys, yksilöllisyys ja yksityisyys merkitsevät oppilaskodin arjessa, 2009)

5.6 Yleisesti yhteisöllisyydestä

Oppilashuollosta määrätään kaikissa koulutusta koskevassa laissa. Oppilashuoltoon sisältyvät määräykset lapsen ja nuoren hyvän oppimisen perusedellytyksistä sekä hyvästä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen ja ylläpitäminen sekä niiden edellytyksiä edistävä toiminta. Opetussuunnitelman ja siitä johdettujen yksilöllisten suunnitelmien tarkoituksena on edistää oppilaan kasvua ja oppimista.

Niinpä oppilashuollolla ja oppilaanohjauksella on merkittävä osa lapsen ja nuoren kasvun ja opiskelun tukemisessa sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Sillä tarkoitetaan sekä ryhmämuotoista että henkilökohtaista ohjausta. Opetussuunnitelman arvopohjassa korostetaan vastuullisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yksilö elää aina suhteessa yhteisöön, ja hyvä elämä on hänelle mahdollinen vain osallisuuden kautta. (Ilkonen & Virtanen toim. 2007, 121–123, 138.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuskysymykset

Ruskeasuon koulu järjesti arvokeskustelua vuonna 1998. Ensimmäisenä koulutuspäivä oli koko henkilökunnalle talon ulkopuolella. Siinä henkilökunta pohti ja mietti koulun arvoja. Seuraavaksi oppilaiden vanhemmille oli järjestetty tilaisuus arvokeskustelusta. ja lopuksi oppilaille oli annettu mahdollisuus kertoa mielipiteitä.. Tilaisuuksien tulokset koottiin yhteen. Ne, vuonna 1998 määritellyt arvot ovat olleet läsnä koulun opetussuunnitelmassa koko ajan. Nykypäivänäkin hoitajat ja oppilaat säännöllisesti keskustelevat ja mietiskelevät yhdessä arvoista ja säännöistä.

Työni selvittää oppilaiden käsityksiä siitä, miten Ruskeasuon koulun oppilaskodeissa toteutuu:

1. yksilöllisyys
2. yksityisyys
3. yhteisöllisyys

6.2 Tutkimusympäristönä Ruskeasuon koulu ja oppilaskodit

Ruskeasuon koulu on yksi valtion liikuntavammaisten kouluista. Koulun palveluja käyttävät liikuntavammaiset, monivammaiset ja pitkäaikaissairaat oppilaat. Noin puolella heistä on puhevamma. (Ruskeasuon koulu i.a.)

Liikuntavammaiset lapset muodostavat lukumääräisesti pienen ryhmän, mutta tämä pieni ryhmä on hyvin vaihteleva oppilaiden lääketieteelliseltä taustalta. Heidän oppimisedellytyksensä ovat hyvin yksilölliset. Vaikeammin liikuntavammaisten lasten opetus järjestetään etupäässä erityiskoulussa, tähän vaikuttaa mm. sopimaton fyysinen ympäristö ja tukipalvelujen puuttuminen. (Vinni 2002, 284.)

Ruskeasuon koulu tarjoaa oppilailleen tasapainoisen ja eheän koulupäivän, joka sisältää perusopetuksen sekä sitä tukevan kuntoutuksen, koulunkäyntiavustuksen ja oppilaiden

tarvitseman perushoidon. Oppilaat opiskelevat monissa oppimisryhmissä ja useimmat luokat ovat yhdysluokkia. Opetusryhmien koko vaihtelee eri oppimistilanteissa. Jokainen oppilas opiskelee oman henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaan. Esi- ja alkuopetuksen sisällöt muodostuvat kokonaisuuksista ja 3-9 luokilla opetus voidaan järjestää joko oppiainejakoisesti tai toiminta-alueittaisesti. Opetuksessa painottuvat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yksilöllinen tapa oppia. (Ruskeasuon koulu i.a.)

Koulun toiminnan suunnittelun ja toteutuksen perustana ovat moniammatillinen yhteistyö sekä toiminta luokkatiimeissä. Oppimisen tavoitteiden asettelussa otetaan huomioon kehityksen kaikki puolet ja tavoitteiden saavuttamiseksi varataan tarkoituksenmukainen aika. (Ruskeasuon koulu i.a.)

Liikuntavammaiset oppilaat tarvitsevat myös avustavaa henkilökuntaa. Työ edellyttää vamman tuntemusta. Vammaisten avustamiseen liittyy usein säännöllisiä hoitotoimenpiteitä, jotka vaativat hoitoalan koulutusta. Avustajien tulisi olla monitaitureita: hallita hoitotyö ja tuntea myös pedagogiikkaa. (Vinni 2002, 287–288.)

Koulunkäynnin alkuvaiheissa tuetaan erilaisten oppimisvalmiuksien kehittymistä. Hyvät kielelliset, sosiaaliset, sensomotoriset ja visuaaliset valmiudet sekä työskentelytaidot antavat vahvan lähtökohdan koulunkäynnille ja oppimiselle. Hyvät oppimisvalmiudet tukevat myös persoonallisuuden ja terveen itsetunnon kehittymistä ja auttavat selviytymään vaativissakin elämäntilanteissa. (Ruskeasuon koulu i.a.)

Koulun toiminnassa sovelletaan konduktiivisen pedagogiikan ajattelutapaa eri-ikäisille oppilaille ja eri luokka-asteille. Konduktiivinen pedagogiikka vastaa toimintatavoiltaan erityisesti vammaisen lapsen haasteisiin. Kyse on lapsen kunnioittamisesta, ihmisarvosta ja kokonaisvaltaiseen oppimiseen kannustavasta positiivisesta ohjauksesta ja ilmapiiristä. (Ruskeasuon koulu i.a.)

Perusopetuksen jälkeen on mahdollisuus osallistua lisäopetukseen. Lisäopetusvuoden aikana vahvistetaan taitoja toimia yhdessä muiden kanssa, ohjataan aikuisuuteen ja annetaan valmiuksia mielekkään elämän rakentamiseen. Oppilaalla on mahdollisuus korottaa peruskoulun päättötodistuksen numeroita sekä opiskella arjen taitoja erilaisilla

kursseilla. (Ruskeasuon koulu i.a.)

Liikuntavammaisten oppilaiden mahdollisuudet selviytyä ympäristössään asettavat kouluuunnittelulle suuria haasteita. Oppilaan opiskelua voidaan helpottaa liikuntavälineillä (pyörätuoli, liikuntatuot), fyysisillä opiskeluvälineillä (erilaiset kirjoituskoneet), kalustuksen sopivuudella (sopivat korkeudet, säätölaitteiden saatavuus, esteiden poistaminen), kouluavustajalla sekä huolto – ja hoitovälineillä. (Happonen 2002, 341.)

Liikuntavammaisten oppilaiden näkökulmasta tärkeä että minkälainen sisäänpääsy on rakennukseen ja liikkuminen itse rakennuksessa: miten rakenteelliset ratkaisut edistävät tilassa liikkumista, miten selkeä rakennus on kokonaisuutena, miten selkeitä ovat liikkumista ohjaavat merkit? Koulussa liikkumista vaikeuttavia tai helpottavia yksityiskoh-
tia ovat lattioiden päällystysmateriaalit, eri varusteiden ja kalusteiden suunnittelu sekä ruokalan suunnittelu liikuntavammaisten tarpeisiin. (Happonen 2002, 341.)

Oppilaiden motorisen oppimisen kannalta tärkeää, että heillä on mahdollisuus tutustua ympärillä oleviin esineisiin ja tilaan. Henkilökunnalle vaativa tehtävä järjestää oppimisympäristö ja tilanne, jossa oppilaan turvallisuudentunne säilyy ja on mahdollisuus harjoitella erilaisia asioita. Aktivoiva ympäristö on keskinäinen asia onnistuneessa harjoittelussa ja oppimisessa. Ympäristön on oltava toimiva siellä missä oppilas liikkuu ja toimii. (Arima, Göransson, Lahdenperä-Mustajärvi; Malmström & Rintamäki 2001.)

Oppilailla on minun mielestäni upeat raamit liikkumiseen kannalta selviytyä Ruskeasuon koulussa ja oppilaskodeissa. Pääovi avautuu ja menee kiinni automaattisesti. Käytävät ovat suhteellisen leveät. Varusteita ja kalusteita voi käyttää pyörätulistakin samoten hissejä. Oppilas pyörätuolissa voi liikkua talossa ihan yksin esteettömästi. Uimahallissa voi liikkua esteettömästi ja nauttia vedestä turvallisesti, tietysti avustajan parissa. Urheilusalissakin esteettömyys toteutuu todella hyvin. Esimerkiksi erilaiset urheiluvälineet ovat räätälöity sellaiseksi, että vaikka opiskelijat pyörätuolissa pystyvät harrastamaan liikuntaa.

Avustajien määrä minun mielestäni riittävää, joka mahdollistaa että oppilas voi osallistua johonkin toimintaan tai pystyy tekemään jotain avustajan tuella. Asumisharjoittelu yksikön varustelu ja kalustus on esimerkillinen. Ruokalassa erityistarpeisiin vastaavat

astiat ja erilaiset tukivälineet ateriointiin ovat saatavilla niitä tarvitseville. Minun mielestäni Ruskeasuon koulun ympäristö on aktiivinen ja toimiva oppilaille erilaisten taitojen harjoitteluun ja oppimiseen.

Kun saavutaan Ruskeasuon koululle, on ensin kiivettävä jyrkkä mäki ylös, mikä tuntui meistä oudolta, koska kyseessä on liikuntavammaisten koulu. Toisaalta mäen päälle asti menee bussi ja suurin osa koululaisista kulkee taksilla. Koululle on helppo löytää, sillä tienvarressa on hyvissä ajoin kyltti, jossa opastetaan pääsisäänkäynnin luokse. Pääovi avautuu automaattisesti ja käytävillä on paljon tilaa, mikä viestittää esteettömyydestä. Myös pihalla on paljon tilaa toiminnalle. Ruskeasuon koulussa vallitsee miellyttävä ja rauhallinen tunnelma, joka varmasti miellyttää myös kansainvälisiä vierailijoita. Apuvälineitä on paljon ja niitä osataan käyttää. Lisäksi apuvälineistä annetaan tietoa ja koulutusta ulospäin. Tilat on suunniteltu siten, että ne tukevat oppimista ja kuntoutusta. (Gubis, Penney & Tallgren 2010.)

Ruskeasuon koululla on kolme oppilaskotia: Villa Majakka, Villa Aallokko ja Villa Savanni. Lukuvuonna 2008–2009 oppilaskodeissa majoittuvia oppilaista on 50. Pitkän matkan takia majoittuvia on tällä hetkellä 13 ja loput oppilaat ovat tilapäispaikoilla. Henkilökuntaa jokaisessa oppilaskodissa on kolme hoitaja-työparia, joista toinen hoitaja tekee aamuvuoroja ja toinen iltavuoroja vuorotellen. Jokaisessa oppilaskodissa on myös yöhoitaja. (Ruskeasuon koulu oppilaskotitoiminta 2009.)

Oppilaskodissa asuminen järjestetään mahdollisimman kodinomaiseksi, jonka johdosta oppilaat asuvat mm. 1–2 hengen huoneissa. Oppilaskodin työn tavoitteena on yhdessä oppilaiden vanhempien ja muun henkilökunnan kanssa tukea ja ohjata lasta / nuorta omatoimiseen ja itsenäiseen elämään. Tukitoimenpiteillä, joihin kuuluu mm. omahoitaja jokaiselle oppilaskodissa asuvalle, pyritään oppilaiden hoidossa ja ohjauksessa yksilöllisyyteen, kunkin omat tarpeet huomioonottavaan huolenpitoon. Koulujen ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan pyritään kiinnittämään erityistä huomiota mm. ohjaamalla oppilaita käyttämään yhteiskunnan palveluja, kuten kirjastoa, terveyskeskusta, julkisia liikennepalveluja sekä tarjoamaan oppilaille erilaisia vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia. (Erityisen kirja – tietotekniikkaa erityisoppilaille 1998.)

Asuminen ymmärretään ihmisten elämän yhdeksi perusasiaksi. Asuminen on monimuotoista toimintaa, joka lähestyy käsitteenä elämisen käsitettä. Vammaisten ihmisten asumispalveluissa on kyse perusoikeuksista ja samalla oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Yhteiskunta, jossa vammaisilla ihmisillä on mahdollisuus yhdenvertaisesti toimia, on yhteiskunta, joka antaa mahdollisuuden kaikille ikään, sukupuoleen tai toimintakykyyn katsomatta. Asuminen ja siihen liittyvät palvelut ovat osa hyvinvointivaltion perustaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003. Vammaisten asumispalveluiden laatusuositus.)

Esteettömyys ja saavutettavuus liittyvät sekä rakennuksen ympäristöön että palveluihin. Jokainen yksilö iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisen, psyykkisen tai fyysisen toimintakyvystä riippumatta voi toimia ympäristössä ja käyttää palveluja. Esteettömyyden ja saavutettavuuden kautta kansalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003. Vammaisten asumispalveluiden laatusuositus.)

Minun näkemys on että oppilaskodeissa nuorille oppilaille on mahdollisimman pitkälle tuettu ja ohjattu toiminta omatoimiseen ja itsenäiseen elämään. Oppilaskodeissa otetaan huomioon yksilöllisiä tarpeita ja näin ollen varmistuu että oppilas on arvokas ja yhdenvertainen jäsen. Asuminen oppilaskodeissa minun mielestäni on hyvin kodinomainen. Huoneiden sisustuksesta ja koristuksesta löytyvät henkilökohtaisia esineitä ja tavaroita. Esimerkiksi yksi nuori oppilas on kiinnostunut autoista ja seinässä hänen sängyn päällä on kuvat lempiautoista. Vapaa - ajan harrastus mahdollisuuksia on mielestäni riittävät, urheiluharrastuksista partioon. Oppilaat pääsevät välille kaupungille ja noina kertoina heillä on mahdollisuus viettää mielekkäästi vapaa - aikaa sekä käyttää erilaisia palveluja.

6.3 Aineiston keruu

Tämän työn aineisto koostuu Ruskeasuon koulun oppilaskotien kuudelle oppilaalle tehdyistä haastatteluista. Haastatteluissa haastattelujen teemoiksi muodostuivat Ruskeasuon koulun tärkeimmät arvot: yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys. Haastattelin kuusi oppilasta. Oppilaiden valinta tapahtui johdon ja hoitajien kanssa. Ensisijaisesti on valittu ne oppilaat, jotka uskaltavat kertoa mielipiteitä avoimesti ja puheen tuottaminen

ei aiheuta isoja vaikeuksia. Kysymyksiin vastanneet oppilaat, kaksi tyttöä ja neljä poikaa, ovat iältään 13–16 vuotta vanhoja. He ovat olleet Ruskeasuon koulussa ja sen mukaan oppilaskodeissa 3–12 vuotta.

Haastatteluun suostui kaikki heti ja he tulivat siihen mielellään. Kysymysten asettelussa auttoi se seikka että olin tehnyt keikkatyötä koulu kaikissa oppilaskodeissa ja sekä hoitajien työ että oppilaiden touhut olivat tuttuja. Sillä sanat yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys ovat melko abstrakteja ja oppilaille kenties raskaita käsitteitä, mietitetty kysymykset liittyen yksilöllisyyteen, yksityisyyteen ja yhteisöllisyyteen. Niihin antamiin vastauksiin avulla kuitenkin pystyn vastaamaan tutkimuskysymykseen.

Haastattelut oppilaiden kanssa tehtiin oppilaskotien yhteydessä sijaitsevassa asumisharjoittelu osaston kokoushuoneessa syksyllä 2009. Haastattelut kestivät n. 45 – 60 minuuttia ja ne tehtiin eri päivinä. Haastateltaville ympäristö oli tuttu ja turvallinen, jossa saimme haastateltavani kanssa olla rauhassa kahden kesken. Haastattelujen tekemistä oli auttanut nauhurin käyttö, jolla tallensin haastattelut. Nauhoittaminen oli lisännyt luotettavuutta. Kaikki oppilaat suostuivat nauhurin käyttöön. Haastatteluteemojen kysymykset ovat työni lopussa liitteenä. (LIITE 1.)

Kävin aina oppilaskodissa iltapäivällä hakemassa oppilaan ja mentiin yhdessä asumisharjoittelu osaston kokoushuoneeseen. Vaihdettiin jo siinä vaiheessa kuulumisia. Päästyämme kokoushuoneeseen kysyin oppilailta että tietävätkö mitä varten tämä haastattelu on. Heille on tietysti aikaisemmin hoitajat kertoivat tästä haastattelusta, mutta pidin tärkeänä että itsekkin kerron oppilaille, mistä on kyse ja aiheen tärkeys. Minulla oli kysymykset paperilla, ne ja yksi kynä oli pöydällä edessäni. Esitin oppilaille haastattelukysymykset melko järjestelmällisesti, välillä tuli vastaus vielä ei kysytyyn kysymykseen, silloin tietysti kysymysten järjestys muuttui. Haastattelut kestivät n. 45–60 minuuttia. Haastattelujen lopussa varmistin että oppilailla ei ole enää mitään sanottavaa ja että hänellä on ollut hyvä olla haastattelussa. Kaikki kertoivat että heillä ei ole mitään lisättävää ja sanoi olevansa tyytyväinen haastatteluun.

Asukkaiden haastattelemisen tapahtui puolistrukturoituna haastatteluna. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksiin ei vaadita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Vaikka puolistruk-

turoiduissa haastatteluissa kysymykset on mietitty etukäteen, sanamuoto voi muuttua. Voisimme todeta että puolistrukturoiduille menetelmille on ominaista että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47).

Haastattelun tavoite on selvittää, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu on jonkinlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja hän johdattaa sen. Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. (Eskola & Suoranta 1998, 86).

6.4 Aineiston analyysi

Oppilaiden kanssa tehtyjen haastattelujen jälkeen litteroin eli puhtaaksikirjoitin nauhojen puheen tekstimuotoon. Litteroitua aineistoa kertyi noin 12 sivua. Kysymykset ja vastaukset olen käynyt läpi kolmen pääteemaan yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys mukaisesti. Haastatteluaineisto litteroin tarkkuudella sanasta sanaan editoiden.

Aloitin haastattelujen analysointia sillä tavalla, että kirjoitin yhden kysymyksen kohdalle kaikki kuusi vastausta. Kun jokaisen kysymyksen kohdalla olivat vastaukset, poimin niistä vastauksista olennaisimpia asioita.

Minun käyttämä analyysimenetelmä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa yhdistellään käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Se perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa analyysi etenee empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasti ilmiöstä. Kun tutkija tekee johtopäätöksen, siinä hän pyrkii ymmärtämään, mitä asiat merkitsevät tutkittaville. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.)

Keskeistä on löytää synteisiä luova temaattinen kokonaisrakenne, joka kannattaa koko aineistoa. Aineiston analysoinnin eräänä tavoitteena on löytää keskeiset ydinkategoriat, jotka kuvaavat tutkittavaa kohdetta ja joiden varaan tutkimustulosten analysointi voidaan rakentaa. Tutkijan tehtävänä on löytää ne keskeisimmät käsitteet, joiden valossa aineistokokonaisuutta voidaan tarkastella. Aineiston analysoinnin lähtökohtana siis kehittää käsitteellisesti mielekkäitä ydinteemoja kerätystä aineistosta. (Kiviniemi 2007, 80.)

Tästä näkökulmasta voidaan todeta, että minun työni ydinteemat ovat Ruskeasuon koulun tärkeimmät arvot: yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys. Olen tarkastellut aineistokokonaisuutta nämä käsitteiden valossa. Nämä käsitteet ovat minun työni kokonaisrakenteen pilarit.

7 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN POHDINTA

Tutkimustulokset on jaoteltu Ruskeasuon koulun tärkeimpien arvojen teemojen mukaisesti, teemoihin: yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys. Tutkimustuloksissa tarkastellaan haastateltavien kokemuksia ja ajatuksia elämästä oppilaskodeissa ja niihin perustuen analysoidaan oppilaiden käsityksiä Ruskeasuon koulun arvoista.

7.1 Oppilaiden kokemukset yksilöllisyydestä ja tulkintani niistä

Haastateltavien mukaan he saavat päättää omista asioistaan melko usein mutta ovat tilanteet, kun oppilas haluaa tai ei halua jotain, ja kuitenkin mennään hoitajan tahdon mukaan. Esim. suihkussa käyminen tai antibiootin ottaminen aina miellyttää mutta on pakko tehdä. Haastateltavat kertovat että he uskaltavat kertoa omia mielipiteitä sekä hoitajille että muille oppilaille ja mielipiteitä yleensä kuunnellaan ja kunnioitetaan ja niitä otetaan huomioon.

Suuri osa haastateltavistani sanoo että vuorovaikutus hoitajien kanssa on kunnossa, ja on helppoa mennä keskustelemaan aikuisten kanssa. Haastateltavat sanoivat että saa yleensä asioida ja neuvotella hoitajien kanssa mutta se aina ei onnistu. Ylipäänsä hoitajat eivät määrää oppilaita. Yksi haastateltava vastaa näin:

no ei mene helposti. He ovat aika tarkkoja asioista. Voisivat olla vähän löysempiä. Kaikki oppilaat ovat samaa mieltä, hoitajat voisivat vähän semmoisia kevyempiä. Mehän ollaan isot oppilaat. Hoitajat komentavat liikaa.

Samalla oppilas myöntää että hoitajat eivät tee asioita hänen puolestaan, itse pitäisi tehdä.

Suurin osa haastateltavista kokee että yleensä heistä tykätään, heitä arvostetaan ja heistä välitetään oppilaskodissa. Yhdessä vastauksessa kuitenkin asia kiteytyy:

kaikki ei voi tykätä ja ei kaikkia voi tykätä.

Yksi oppilas sanoo suoraan että hän ei ole arvostettu henkilö oppilaskodissa mutta hän ei osaa selittää minkä takia ei.

Tekemieni haastattelujen mukaan oppilaiden henkilökohtaisia tarpeita huomioidaan ja apua he saavat niiden mukaan. Samalla heidän on pakko tehdä niitä asioita, joihin he pystyvät, mihin he kykenevät, mahdollisimman itsenäisesti. He kokevat että heille yleensä annetaan riittävää aikaa erilaisten juttujen tekemisen, esim.: pukeminen, ruokailu jne. Yksi oppilas sanoo:

Mä oikeastaan tykkään siitä, että joku tekee mun puolesta. Sehän ei auta sun kehitystä ”Ei. Käykö näin usein? Kotona aika usein, mutta täällä ei niinkään usein.

Kysymykseeni että saako päättää omista asioistaan esim.: kaverit, vaatteiden valinta jne. oppilaat vastasivat että aika hyvin se onnistuu. Tietysti on tietyt asiat, esim.: nukkumaanmeno jonkin ajan mennessä, mihin ei oikeastaan voi vaikuttaa, ne toimivat oppilaskotien sääntöjen mukaan. Poikkeus kuitenkin on:

Olisi kivempi, jos samassa huoneessa nukkuisi joku toinenkin. Mutta se ei onnistu, kun menen nukkumaan niin myöhään (harrastusten vuoksi). Minulla on paljon harrastuksia: Sähly, urheilukoulu Espoossa, käyn myös uimassa.

Neljä oppilasta tuntee olonsa kuin kotona. Heidän mielestään oppilaskoti on rento, vapaa ja turvallinen paikka. He ovat tyytyväisiä oloihinsa, ylipäättänsä viihtyvät muiden oppilaiden ja hoitajien parissa ja luottavaisia heitä kohtaan.

Kyllä, tää on mulle niin kuin koti.

Kysyessäni oppilailta että mitä yksilöllisyys tarkoittaa heidän mielestään, neljä ei osannut vastata. Ne kaksi, jotka vastasivat, toinen heistä:

Saa olla yksin, ite tehdä

Toinen vastasi näin:

Yksilöllisyys – kaikki me ihmisenä olemme yksilönä

Haastatteluista on selvinnyt että oppilaskodeissa hoito on oppilaan yksilöllisistä tarpeista lähtevä ja oppilaan kokonaisvaltaista, fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä huomioiva. Hoitajat eivät pelkää hoida oppilaita, huolehtivat heidän tarpeistaan, vaan kasvattavat ja ohjaavatkin. Koulun arvojen tuntuu ohjaavan hoitajien työtä. Haastateltavien mielipiteen mukaan oppilaat ovat tasa-arvoisia ja jokaisen haastateltavan tapauksessa yhteisöllisyys korostuu ajatuksissaan ja toiminnassa.

Ruskeasuon koulun arvot näkyvät oppilaskodissa, että oppilaskodissa kunnioitetaan oppilaiden oikeuksia ja he saavatkin mahdollisuudet ilmaista mitä he haluaisivat tai mitä ei. Se että oppilas istuu pyörätuolissa, ja täysin hoitajien ja muiden armoilla, on yksi tosiasia, mutta se että hän saa tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä, on vapautta. Nyt ei puhuta isoista päätöksistä, vaan pienissä, arkielämän jutuista. Oppilaat saa tehdä päätöksiä pienissä

Haastateltavien mukaan he saavat päättää omista asioistaan yleensä, tarvittaessa saavat yleensä neuvotella niistä hoitajien kanssa mutta se aina ei onnistu. Ovat olemassa tilanteet, kun oppilas haluaa tai ei halua jotain, ja kuitenkin mennään hoitajan tahdon mukaan. Esim. suihkussa käyminen tai antibiootin ottaminen ei aina miellytä mutta on pakko tehdä. Ylipäänsä hoitajat eivät määrää oppilaita. Esimerkiksi nukkumaanmeno jonkin ajan mennessä on asia, mihin ei oikeastaan voi vaikuttaa, ne toimivat oppilaskotien sääntöjen mukaan. Vapauden yhtenä muotona näkyy että haastateltavat kertovat uskaltavansa kertoa omia mielipiteitä sekä hoitajille että muille oppilaille ja mielipide yleensä kuunnellaan ja kunnioitetaan ja niitä otetaan huomioon.

Ruskeasuon koulun oppilaskodissa oppilaat saavat tarkoituksenmukaista aikaa ja mahdollisuutta että he voisivat toimia mahdollisimman itsenäisesti. Nyt ei ajatella isoja tekoja, vaan todella pienissä asioissakin pieni edistys ja kehitys saa antaa valtavan voiman. Oppilaskotien kaikissa toiminnassa päämääränä on että kehitetään oppilaiden omatoimisuutta. Mitä enemmän oppilas kykene tekemään mahdollisimman itsenäisesti, sitä enemmän hän voi vaikuttaa asioihin, toisaalta henkilö, joka ei pysty tekemään mitään ilman apua, voi kyllä vaikuttaa ympäristössä, jossa häntä kysytään ja kuunnellaan, kunnioitetaan ja pidetään yksilönä, jolla on omat tavat ilmaista itseään.

Itsemääräämisoikeudesta puhuessamme ehkä kuulostaa vähän oudolta, että oppilaiden on pakko tehdä niitä asioita, joihin he pystyvät, mihin he kykenevät, mahdollisimman itsenäisesti jotta he kehittyisivät. Tämä on heidän intressi ja se palvelee heidän kuntoutusta ja kehittymistä, se edistää oppilaan kasvua ja oppimista. Tietysti ovat tilanteet, jolloin hoitaja joutuu tai muista syistä hän tee jotain opiskelija puolesta.

Oppilaiden ihmisarvo ei kiinni siitä, kuinka joku kykenee tekemään jotain tai millä tavalla pystyy ilmaisemaan itseään, tai kuinka kauan kestää kun joku tulee ymmärretyksi, vaan jokainen on arvokas ihminen. Ihmisarvo ilmenee siinä, että esimerkiksi sähköpyörätuolia käyttävä liikunta – ja monivammainen nuori, jolla on suhteelliset vaikeudet tuottaa puheen, saa mahdollisuuden kertoa mitä hän ajattelee, mitä hän tahtoo, kunnioitetaan hänen mielipide ja otetaan huomioon tehdessään päätöksen. Se, että joku oppilas pystyy vaikka kävelemän verrattuna pyörätuolissa oleviin oppilaihin, tai joku muu oppilas kykenee puhumaan ilman vaihtokommunikaatio välineitä verrattuna heihin, jotka vain apuvälineiden avulla pystyvät kommunikoimaan, ei tarkoita sitä, että he parempia tai taitavampia. Jokainen on ainutlaatuinen yksilö huolimatta kyvystä tai taidosta, ja oppilaat minun mielestäni haastattelujen perusteella ymmärtävät tätä.

Haastatteluista on selvinnyt että oppilaille on hyvä ja arvokas elämä oppilaskodeissa. Varmasti tämäkin tukee sitä että neljä oppilasta tuntee olonsa kuin kotona. Heidän mielestään oppilaskoti on rento, vapaa ja turvallinen paikka. He ovat tyytyväisiä oloihinsa, ylipäättänsä viihtyvät muiden oppilaiden ja hoitajien parissa ja luottavaisia heitä kohta. Tutkimukseni toinen tulos on että hoitajat kohtaavat oppilaita arvostaen, kuunnelleen ja välittäen ha suhtautuvat oppilaihin kiinnostuksella ja kunnioituksella. Suuri osa haastateltavistani sanoo että vuorovaikutus hoitajien kanssa on kunnossa, ja on helppoa mennä keskustelemaan aikuisten kanssa.

Oppilaat ja heidän henkilökohtaisia alueensa ja asiansa eivät ole kaikkien katseille alttiina, muut oppilaat ja hoitajat kunnioittavat niitä. Hoitajat avustavat oppilaita, jotka eivät välttämättä kykene huolehtimaan perustarpeistaan, hyvin intiimeissäkin tilanteissa. Kaikki haastateltavat ovat melkein päivittäin alastomana ja hoitajien katseille alttiina. Oppilaat ovat turvassa ja rauhassa niissä intiimeissä tilanteissakin ja hoitajat suhtautuvat tilanteisiin sillä tavalla, että oppilaiden yksityisyys tulee varjelluksi.

7.2 Oppilaiden kokemukset yksityisyydestä ja tulkintani niistä

Haastateltavista kaikki kokee olevansa turvassa ja rauhassa intiimeissä paikoissa ja tilanteissa (suihku, vessa, uimahalli jne.). He eivät kokeneet millään tavalla oman yksityisyytensä häiriytyvän. Intiimeissä paikoissa ja tilanteissa ei ole heidän mukaan ylimääräistä porukkaa, ovet eivät ole turhaan auki, eikä hoitajan tai hoitajien läsnäolo ei häiritse oppilaita, yksi heistä toteaa:

hoitaja on läsnä ja se kuuluu olla.

Vain yhden oppilaan luona käy säännöllisesti vieras, toisen oppilaan luona välillä, ja kolmas oppilaan luona isänsä vierailee harvoin. Oppilaiden suhtautuminen vieraisiin on hyvä. He ovat tottuneet siihen että silloin - tällöin vieras käy kaverin luona. Vierailut eivät aiheuta mitään ongelmia. Yksi haastateltavista myönsi rehellisesti että

kun muilla on vieraita, käyn välillä häiritsemässä.

Kysyessäni haastateltavilta, että mitä yksityisyys tarkoittaa heille, suurin osa heistä vastasi että se on omaa rauhaa tai tavaraa. Yksi haastateltavista ilmaisi itseään näin:

Merkitsee paljon. Kiva olla ihan yksikseen. Myös kiva olla toisten seurassa.

Haastateltavien suuri osa kokee että avun pyytäminen hoitajilta melkein kaikissa tilanteissa on ihan helppoa ja ei ole kenellä kynnystä. Yhteinen näkemys että apua saa kun tarvitsee ja hoitajat tulevat mielellään jeesaamaan. Haastateltavien mielipide vastuuhoitajista on vaihteleva. Yhden oppilaan mukaan: ” Vastuuhoitaja ja hoitajat samalla viivalla”, toinen oppilas sanoo, että:

Parempi vuorovaikutus ja luottamus häneen (vastuuhoitajaan) kuin muihin hoitajiin.

Kaikki kuusi haastateltavaa sanoo olevansa rauhassa oppilaskodissa. Viisi kuudesta kertoo kokevansa rauhaa omassa huoneessaan, yhden mukaan omassa huoneessa ei ole rauhaa. Rauha koetaan silloinkin kuin esim. huoneen ovi on auki tai jos huoneessa asuu toinen oppilas. Yksi oppilas toteaa näin:

Muut voivat tulla mun seuraan, mutta en halua että joku nukkuu mun vieressä.

Yleinen mielipide on se, että omia tavaroita jaetaan muiden kanssa. Ensisijaisesti lompakko ja kännykkä ovat ne esineet, jotka ovat oppilaiden tärkeimmät omaisuudet ja he pitävät niitä omilleen. Haastateltavista joku sanoo että hän jaa omaisuutta kaikkien kanssa, toinen sanoo. että:

tavaroiden lainaaminen? Riippuu vähän kuka lainaa.

Ylipäänsä haastateltavat eivät koske ilman lupaa toisten tavaroihin.

Oppilailla on mahdollisuus omaan yksityisyyteen, esimerkiksi omaan reviiriin, eli siihen tilaan, mitä oppilas pitää yksityisenä alueenaan. Oppilaskodissa oppilaiden henkilökohmainen alue, esimerkiksi oppilaan huone, on kunnioitettu.

Kun ajatellaan että oppilailla on mahdollisimman kodinomainen ympäristö oppilaskodissa: heillä on oma huone, joskus kaksi oppilasta samassa huoneessa, he saavat pukeutua omiin vaatteisiin ja he elävät omien rakkaiden tavaroiden keskellä. Omat tavarat, tottumukset ja elämäntyyli käsitetään osana yksityistä aluetta ja oppilaskodissa tämänkin mukaan kiinnitetään huomiota oppilaiden yksityisyyteen.

7.3 Oppilaiden kokemukset yhteisöllisyydestä ja tulkintani niistä

Oppilaskotien ilmapiiristä viisi oppilasta sanoo että se on hyvä, kertovat viihtyvänsä oppilaskodissa. Haastateltavilla on ylipäänsä hyviä kokemuksia oppilaskodeista. Heillä on enimmäkseen kavereita muiden oppilaiden joukosta, ystävyysuhteista eivät he puhu. Kaksi oppilasta sanoo porukasta ja ilmapiiristä:

joo, kiva ja mukava, sekä hoitajat että oppilaat. Välillä ottaa päähän, mutkellä ei ottais. Kyllä se on hyvä ilmapiiri leppoisa ja rentouttava.

Paras juttu oppilaskodissa... on se, että kunhan vaan sanoo että haluaa mennä kauppaan ja pääsee sinne. Kiva on käydä kaupassa kaverienkin kanssa.

Kuudes oppilas mielipide kuului näin:

Ilmapiiri vaihtelee. Kun on pimeä ilma, väsyttää ja semmoista.

Yksi oppilaista, joka on kiertänyt kaikki kolme oppilaskotia, sanoo:

samat periaatteet oppilaskodissa mutta eri asukkaat ja eri hoitajat

Kysyin oppilaita koulustakin. Millainen meininki on koulun puolella, mitkä ovat parhaat hetket tuolla, ja miltä tuntuu kun koulupäivä loppu ja he tulevat takaisin oppilaskotiinsa? Vastauksissa toistui samankaltaisuus. Heidän kokemus on että koulun puolellakin on mukavaa, Ylipäättänsä haastateltavat menevät takaisin oppilaskotiin koululta tyytyväisellä mielellä, vaikka kaksi heistä sanoo:

Koulussa on vauhtia, oppilaskodissa ... rauhallisempaa, jos ei hoitajat komentele.

Välillä menee hyvin ja välillä ihan hanurista. Välillä tulee läksyjä tosi paljon (hanurista) ja välillä ei ollenkaan (hyvä). Kiva tulla koulupäivän jälkeen omaan huoneeseen.

Keskustellessamme oppilaiden kanssa harrastuksistaan ja ajanvietostaan oppilaskodissa minulle on kerrottu että heillä on riittävät mahdollisuudet viettää aikaa mielekkäästi ja mukavasti sekä yksin että muiden oppilaiden seurassa. Puolille haastateltavista tietokone on aina tärkeä harrastuksena vapaa – ajalla, samoten urheilu esim.: uinti ja sähly, ja kaikille telkan katsominen. Tämä muuten on melkein kaikille yksi parhaimmista hetkistä:

Katotaan yhdessä salkkareita aikuisten ja kavereiden kaa..

Suurin osa oppilaista sanoi tykkäävänsä kaupunkiretkestä, ja puolet heistä toivoi pääsevänsä kaupungille enemmän. Haastateltavista ei ole kenellä vapaa-ajan avustajaa, joka olisi ollut tervetullut monille.

Se on huono kun ei ole mahdollisuutta pelata hoitajien kanssa

On myös mahdollisuus jutella hoitajien kanssa, kun heillä aikaa..

Kun kysyn heiltä että mikä on heille tärkeintä asia oppilaskodissa, kaksi oppilasta sanoo

että kaverit. Yksi sanoo että ilmapiiri on hyvä, yksi sanoo että saa olla rauhassa, yhdelle tärkein on kaupungille pääseminen, ja yksi toteaa näin:

paras asia on omatoimisuus -mahdollisuus tehdä asioita mahdollisimman itsenäisesti

Haastateltavat kertovat että toisten huomioon ottaminen sujuu hyvin, tarvittaessa he saavat apua, sekä hoitajilta että muilta oppilailta. Eli kokemukset olivat enimmäkseen positiivisia. Puolet sanoo että kun he eivät pysy auttamaan autettavaa, he kääntyvät hoitajien puoleen.

Kyllä, pyydän myös hoitajaa auttamaan. Kyllä hoitaja sitten tulee kun kerkii. Ei ne aina kerkii. ”Ei kaikkee voi keretä”.

Kun itse tarvitsen apua, saan sitä yleensä aikuisilta. Itse pitää pyytää, aikuiset eivät itse huomaa

Kun puhutaan toisten ymmärryksestä, riidoista ja niiden ratkaisuista, vain yksi haastateltavista sanoi, että riita tulee aika usein ja ne liittyvät aikatauluihin. Hänen mukaan kuitenkin oppilas itse joutuu antamaan periksi. Oppilaat puhuvat ylipäänsä erimielisyyksistä ja niitä yritetään hoitaa kesken, jos oppilaille on jotain ongelma toisten oppilaiden kanssa.

Sovitetaan pyytämällä anteeksi toisilta. Anteeksiantaminen ei ole niin helppoa kuin anteeksi pyytäminen.

Haastateltavien suurin osa kokee että heidän mielipide on yhtä tärkeä kuin toisten, niitä kuunnellaan ja otetaan huomioon. He voivat ilmaista mielipiteitään vapaasti ja he pystyvät vaikuttamaan yhteisiin asioihin samalla lailla kuin muut. Yleensä he saavat tehdä samat asiat kuin muut.

Mielipide on tärkeä, sitä kuunnellaan ja otetaan huomioon, muuten oppilaskodin ilmapiiri ei toimi.

En kaikkia. Mulla on oma ruokalista, en saa syödä kaikenlaista. Yleensä sanon tovereille, jos mulla on jokin mielipide asiasta. Se vaihtelee, kuunnellaanko minua vai ei. Pikkusen ärsyttää, jos ei kuunnella. En ihan heti ala hermostuu, jos mielipidettäni ei kuulla.

Keskustellessamme oppilaskotien säännöistä haastateltavat puhuvat ensisijaisesti aika-
tauluista. Kaksi oppilaista kokee niitä olevana turhauttavana ja ärsyttävänä. Ylipäänsä
sääntöjä pidetään tarpeellisina ja hyvinä.

Säännöt ovat tärkeitä, jos ne eivät olisi, ei olisi rauhaa.

Kyllä säännöt ovat hyvä. Ettei tehtäis mitä vaan.

Yksi haastateltavista toteaa näin:

*Olisi parempi ettei olisi sääntöjä ollenkaan. En kuitenkaan menisi ilman
lupaa toisen huoneeseen. Ei myöskään toiset tule omaan huoneeseeni il-
man lupaa.*

Toinen toteaa:

*Hyvä sääntö on se, että ei saa mennä toisen huoneeseen ilman lupaa Jo-
kaisella on hyvä olla oma reviirinsä, vähän yksityisyyttä.*

Oppilaat pitävät hyviä tapoja: toisten kiittäminen, ei saa lyödä eikä kiroilla, perusasioi-
na.

Kysyessäni oppilailta että mitä yhteisöllisyys tarkoittaa heille, kaksi ei osaa vastaa.
Muiden vastausten mukaan yhteisöllisyys on se, kun he ovat yhdessä, heillä on yhteiset
ohjelmat ja he tekevät yhdessä asioita. Yksi oppilas toteaa:

se on yhteishenki, kun ollaan samalla aaltopituudella

Minun kokemukseni on että oppilaskodeissa ilmapiiri on mukavaa ja oppilaat viihtyvät
keskenään. Ollessani harjoittelussa ja tuntitöissä sain vaikutuksen että oppilaat yleensä
hyväntuulisia ja tasapainoisia Minusta tuntuu että oppilaat välittävät toisistaan ja kunni-
oittavat toisianne. Tässä yhteisössä jokainen tuntuu olevan arvokas jäsen. He olivat ot-
taneet minut vastaan sekä harjoittelijana että tuntityöntekijänä avoimesti ja ystävällises-
ti. Oppilaiden ryhmä ei ole mielestäni suljettu piiri vain avoin ja joustava yhteisö.
Yleensä oppilaskotien sääntöjä noudetaan ja hyvät tavat ovat etusijalla.

7.4 Tutkimustulosten tarkastelua

Selvityksen tarkoituksena on tuoda esille oppilaskotien oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia elämästä oppilaskodeissa. Haastateltavien kokemuksista oli havaittavissa paljon yhteneväisyyksiä. Haastateltavien mielipiteistä ja kokemuksista tulivat esille heille tärkeät asiat. Selvityksestä tulevat esille henkilökohtaiset kokemukset siitä, minkälainen elämä on oppilaskodeissa, miten yhteistyö sujuu oppilaiden ja hoitajien kesken, minkälaisia ajatuksia herättää oppilaissa mm. yhdessäolo, säännöt ja omatoimisuus.

7.5 Tulkintani oppilaiden käsityksistä koulun arvoista teoriaan perustuen.

Niin kuin aikaisemmin teoriaosuudessa luki, koulu on syvimmältä olemukseltaan arvoyhteisö, joka toimii arvojen pohjalta ja välittää arvoja. Toimintakulttuuri kertoo aina arvoista. Koulun tulee pyrkiä kehittymään yhteisöksi, jonka vuorovaikutus perustuu keskinäiseen kunnioitukseen ja yhteisöllisiin arvoihin. Koulun on annettava oppilaalle kokemus hänen omasta arvokkuudestaan yksilönä ja yhteisön jäsenenä.

Oppilaskotien toimintakulttuurissa heijastuvat koulun arvot. Oppilaiden vuorovaikutussuhteissa korostuu toisten kunnioittaminen. Ihmissuhteet oppilaskodeissa ovat hyviä. Oppilaskodeissa ilmapiiri on hyvä ja turvallinen, oppilas voi tuntea olevansa hyväksytty sellaisenaan kuin hän on ja arvostettu yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Oppilaat tulevat kohdatuksi omana itsenään. He voivat kertoa mielipiteitään avoimesti ja heidän mielipide on tärkeä. Oppilaskotien kannustava ja positiivinen ilmapiiri auttaa oppilasta siinä, että hän vahvistuu persoonana ja yhteisön jäsenenä.

Yksilö elää aina suhteessa yhteisöön, ja hyvä elämä on hänelle mahdollinen vain osallisuuden kautta. Oppilaskotien oppilaille on mahdollisuus osallistua erilaisiin ohjelmiin, kerhoihin, yhteiseen asiaan, sekä aktiivisesti, suunnitellen ja organisoiden jotain, että vain olemalla läsnä, hiljaa. He saavat keskustella ja jutella, sekä tovereiden että hoitajien kanssa. Yhteisöön kuulumisessa kuitenkin korostuu vastuullisuus ja vastavuoroisuuden kuuluvia velvollisuuksia.

Arkipäivän tilanteissa, kuten pukeutumisessa, syömisessä ja vapaa – ajan vietossa, oppilaat toimivat siinä määrin kuin omat toimintakyvyt ja harkintakyky sallii. Oppilaat vaikuuttivat haastattelussa siitä, että he saavat päättää omista asioistaan muun muassa kavereiden ja vaatteiden valinnassakin. Se että oppilaan toive otetaan huomioon, haluaisiko hän syödä yhden tai kahden leivän, tai se, että hän saa päättää mitkä vaatteita hän laittaa seuraavan päivänä päällä, tai hän sanoo että nyt menee omaan huoneeseen viettämään aikaansa, on itsemääräämisoikeuden toteutuminen.

8 YKSILÖLLISYYS, YKSITYISYYS JA YHTEISÖLLISYYS DIAKONIATYÖSSÄ

Sosionomi-diakoni opiskelijana käsitän opinnäytetyössäni Ruskeasuon koulun tärkeimpiä arvoja myös kirkon - alan näkökulmasta. Yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys, mitä nämä arvot merkitsevät ja miten ne ilmenevät diakoniatyössä?

8.1 Kristillinen etiikka

Ihminen on elävä sielu, hengen ja ruumiin erottamaton ykseys. Laadustaan riippumatta ihminen on Jumalan yhteyteen kutsuttu, luovuuteen kykenevä, vapaa ja vastuullinen persoona. Ihmisellä on omatunto, joka muistuttaa hänet velvollisuuksistaan sekä sitoo hänet moraaliseen vastuuseen ympäristöstään ja lähimmäisistään. Kenelläkään ei ole absoluuttista määrittely - ja määräysvaltaa toiseen ihmiseen. Jokainen on saanut ihmisarvonsa luomisessa ja ihminen ei voi menettää ihmisarvoaan. Kristillinen käsitys on että Jumalan kaikkiin kohdistuva luomistarkoitus ja rakkaus tekevät jokaisesta ihmisestä samalla tavalla arvokkaan. (Lindqvist 1998, 33–34.)

Kaiken keskipisteessä on ihmisarvo, joka on ehdoton, jakamaton ja kaikille yhtenäinen. Kenenkään ei tarvitse ansaita ihmisarvoaan. Kaikki on kohdeltava heidän ihmisarvonsa mukaisesti, riippumatta heidän syntymäperästään, rodustaan ja uskonnostaan. Omatunto on kristillisessä ihmiskäsityksessä ihmispersonan eettinen ydin. Ihmisen tulisi kasvaa niin itsenäiseksi, että hän uskaltaa tarvittaessa puolustaa omia arvojaan. Kristitylle hänen uskonsa antaa motivaation lähimmäisen palvelemiseen. Hänen on yhdessä kaikkien kanssa etsittävä sitä, mikä on hyvää, oikein ja ihmisarvoa parhaiten puolustava. Sairaus ja vammaisuus eivät tee ihmistä huonommiksi tai vähemmän persooniksi kuin muut. Ne kuuluvat ihmisen osaan. Kristillisen etiikan kannalta tärkeintä on suojella kaikin tavoin juuri heikoin ja puolustuskyvyttömän inhimillisen elämän ihmisarvoa. (Lindqvist 1998, 38–41.)

8.2 Evankelis-luterilaisen kirkon vammaisohjelma

Vammaispoliittisen ohjelmassa olevat tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset perustuvat kristilliseen etiikkaan. Ohjelman tarkoitus on että se auttaa kirkkoa ja vammaisia ihmisiä kehittämään niitä mahdollisuuksia, jotka helpottavat vammaisten ihmisten osallistuva seurakunnan toimintaan. Päämääränä on seurakunta, jossa jokainen on tasavertainen. Kirkon jäseneksi ja seurakunnan yhteyteen tullaan kasteessa, yhteys ei perustu mihinkään ihmisen ominaisuuteen. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Vammaisuus ei himmennä tätä kuvaa. Kristillinen ajattelu hyväksyy ihmisten erilaisuuden, koska se on osa Kristuksen kirkon olemiseen. Jokainen ihminen on yhtä arvokas kuin toinen, koska hän on olemassa Jumalan tahdosta. Kirkko toiminnallaan vahvistaa yksilössä ihmisarvon tuntoa. (Kirkko kaikille 2003, 5, 8–9.)

Olen opinnoissani ja harjoittelupaikoillani suuntauduin ensisijaisesti ihmisiin, joilla on erilaisia vammoja, ja ihmisiin, jotka tulivat toisesta maasta eri syiden takia, Suomeen asumaan. Itse olen Suomessa maahanmuuttaja. Ei ole väliä että minun hoidettavani, autettavani tai ohjattavani henkilö kuuluu maan valtaväestöön tai johonkin muuhun ihmis- - vähemmistöryhmään. Jokainen ihminen on arvokas yksilö. Ennen kaikkea ihmisarvo, kansalaisuus, ihonväri tai vamma ovat vain toissijassa.

8.3 Etiikan opetus ja uskonto

Arkkipiispa Paarmaa evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksessa viime keväällä arvelutti että opetusministeriö kaavailee etiikan opettamista uskonnoista erillään. Arkkipiispa vaati että nuorten tulee saada koulussa oman uskonnon etiikan arvo-opetusta. Hän nosti esiin arvokeskustelun ja sanoi että kirkkoa kiinnostaa erityisesti se, millaisia arvoja lapsillemme ja nuorillemme opetetaan kouluissa (YLE 2010.)

Opetusministeriön työryhmä pohtii parhaillaan koulun opetussuunnitelmien uudistusta. Esiin on tullut muun muassa ajatus, että oppiaineet ryhmiteltäisiin oppiainekokonaisuuksiksi. Uskonto olisi edelleen oma oppiaineensa osana suurempaa kokonaisuutta. Uskontotuntien määrä sen sijaan uhkaa vähetä. Arkkipiispan mukaan arveluttavin syy tähän on se, että osittain korvataan uskontotuntia kaikille yhteisellä etiikalla. Ajatus

etiikan opetuksesta, joka on irrotettu uskonnoista ja niiden arvoista, herättää kysymyksiä. Pelkkä etiikka sinänsä olisi relativistista, kuvailevaa ja sellaisena se ehkä ei kasvat-taisi moraaliseen kannanottoon.(YLE 2010.)

Arvomaailman myllerryksessä nuoremme tarvitsevat lujaa arvopohjaa, joka auttaa arvi-oimaan oikean ja väärän, sen mitä muuta ihmisen elämä on kuin kuluttamista ja millais-ten arvojen varassa ihminen kestää kovenevan yhteiskunnan kilpailussa ja vaatimuksis-sa saadut kolhut. Oikeaan ja hyvään elämään tarvitaan ihmisen kunnioitusta ja oikeu-denmukaisuutta, sanoi vielä arkkipiispa puheessaan. (YLE Turku.)

8.4 Diakoniatyön arvopohdinta

Kirkkohallituksen vuonna 2004 julkaisemassa kirjasesta löytyy ”Vastuun ja osallisuu-den yhteisö” diakonia - ja yhteiskuntatyön linjaus. . Diakonia - ja yhteiskuntatyö on ensisijaisesti tähtää edistämään arvojen toteutumista, kuten välittäminen, ihmisarvo, yhteisvastuu, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja luomakunnan kunnioittaminen. Siinä diakoniatyön päämääränä pidetään että sen arvot muuttuvat käytännöllisiksi toimintata-voiksi. (Lindroos 2004, 3.)

Niistä arvoista minä käsittelen vain kahden lyhyesti. Kaikista arvoista eniten hyödylli-sempi työväline on välittäminen, koska sillä voi luoda ihmisarvoista elämää. Välittämi-sen motto voisi olla.: ”Olen käytettävissä, jos tarvitset rinnalla kulkijaa”. Ihmisarvo on vahvasti yksi kristillinen perusarvo. Ihmisarvon kunnioittaminen on muun muassa toi-sen sietäminen. Miten onnistuu nähdä sydämen kaiken keskeneräisyyden ja raadollisuu-den keskeltä? Ihmisarvoon tukemiseen kuuluu jokaisen ihmisen ainutlaatuisuuden nä-keminen ja usko hänen mahdollisuuksiin. (Lindroos 2004, 3.)

8.5 Miten yksilöllisyys, yksityisyys ja yhteisöllisyys ilmenevät diakoniatyössä?

Haastatteleman Tiina László diakoniatyöntekijä kertoo, yksilöllisyyden pohjana on Raamattu ja siinä luomiskertomus. Jokainen ihminen on arvokas ja ainutlaatuinen. Dia-koniatyössä ei valikoida; tiettyyn ryhmään kuulumisen huolimatta kaikki on tasavertai-

nen. Jokaisen asiakkaan kohtaamisessa hänet aidosti kuunneltava, huolimatta hänen asioistaan tai tilanteestaan, tämä on yksilöllisyyden tärkeä tunnusmerkki. Diakoniatyöntekijä viittaa diakoniastrategiaan, jossa asiakastyössä korostavat muun muassa yksilöllisyyttä. (László, 2010)

Haastateltavani puhuessaan yksityisyydestä kertoo, että asiakkaan yksityisyys on aina suojeltava. Vaitiolovelvollisuus koskee jokaista diakoniatyöntekijää. Yksityisyyden suojelemisessa tärkeät tekijät myös fyysiseen tilaan liittyvät seikat, kuten odotushuoneen sijainti tai keskusteluhuone, esimerkiksi miten ääni kuuluu huoneesta. (László, 2010)

Lászlón mukaan osalla asukkaiden taustalla on yksinäisyys. Diakoniatyössä yhteisöllisyys merkitsee muun muassa sen, että yritetään saada yksinäisen ihmisen joukkoon mukaan. Ne ryhmät voivat olla erilaisia vertaisryhmiä. Monesta joukkoon tulevista asiakkaista tulivat myöhemmin vapaaehtoiset, joita diakonia ja muut kirkon-alan ammattilaiset pitävät heidän työtovereina. (László, 2010)

8.6 Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena

Diakonisen yksilötyön pohjana on käsitys ihmisen arvosta, vastuusta ja yhteydestä toisiin ihmisiin. Yksilötyössä olennainen on ihmisen kohtaaminen ja kokonaisvaltaisen avun antaminen. Ihminen on Jumalan luoma, tärkeä ja ainutlaatuinen yksilö. Diakoniatyössä ihminen nähdään osana sosiaalista verkostoa ja yhteisöä. Yksilötyössä on tärkeä olemassa olevien ihmissuhteiden tukeminen, jotta ne toimisivat mahdollisimman hyvin. Yksilön avustaessaan tärkeä huomioida se yhteisö, johon yksilö kuuluu, sillä yhteisön erilaiset tavat ja toimintakulttuurit vaikuttavat yksittäiseen ihmiseen. Koetaan että yksilöstä, perheestä ja yhteisöstä muodostuu yksi kokonaisuus. Työntekijän hoitaessaan yhtä näistä hoitaa samalla näitä kaikkia. Kun autetaan yksilö, autetaan koko yhteisö. (Rättyä 2009, 85–92.)

Ihminen on tärkeä ja ainutlaatuinen olento, ja siksi on tärkeää osoittaa jokaiselle ihmiselle hänen oma ainutlaatuisensa ja tärkeytensä. Jokainen ihminen tarvitsee että hänet hyväksytään ja hän on tärkeä. Kohdattaessa avun tarvitsevaa yksilöllisyyden huomioi-

minen ja hienotunteisuus on tärkeä. Ihminen nähdään äärettömän arvokkaana ja tärkeänä. Tämä pyritään viestittämään asiakkaalle. Kohtaamisessa ja auttamisessa korostuu jokaisen kohtaamisen ja jokaisen ihmisen ainutkertaisuus. On tärkeää että kunnioitetaan toisen ihmisen ja hänen mielipiteitä. Diakoniatyöntekijät näkevät ihmisen vastuullisena toimijana, joka kantaa vastuuta yhteisöstä ja samalla yhteisö kantaa vastuuta hänestä. (Rättyä 2009, 85–92.)

Yksilön auttaminen ei onnistu ilman luottamusta. Luottamus ja rehellisyys kuuluvat yhteen. Tärkeää että työntekijä on aidosti läsnä kohtaamistilanteissa. Yksilötyössä on tärkeää, että olemme toiselle ihmiselle lähimmäisenä ja onnistuu myötäeläminen hänen tilanteeseensa. Yksilötyössä on merkityksellinen empaattisuus ja palvelu. Diakoniatyöntekijöiden mukaan työn perustana on asiakaslähtöisyys. Käytännössä se tarkoittaa sitä että edetään asiakkaan ehdolla ja hänen tarpeistaan käsin. Asiakaslähtöisyys vaatii työntekijöiltä herkkyyttä havaita, mikä on asiakkaan viesti. Tämä on tärkeä siihen, että asiakas saa hänen saamansa tuen. (Rättyä 2009, 85–92.)

Diakoniatyön konteksteissa yhteisö merkitsee ihmisistä koostuvaa kokonaisuutta. Diakoniatyöntekijät määrittävät yhteisön ensisijaisesti institutionaalisen yhteisöllisyyden kautta. Yhteisötyön keskipisteessä on kollektiivisuus, yhteisölähtöisyys ja yhteistyö. Yhteisössä huomioidaan yhteisön jäsenet ja kaikkia hoidetaan yhdessä. Yhteisölähtöisyys tarkoittaa sitä että yhteisö näyttää työlle suunnan ja haasteet. Yhteisön pitää kantaa vastuuta yksittäisistä jäsenistään. Yhteisön aktivoimisen ytimessä on keskinäinen auttaminen ja erilaisuuden hyväksymisen lisääminen sekä keskinäisen jaksamisen edistäminen. (Rättyä 2009, 85–92.)

Osallisuuteen tukemista pidetään keskeisenä yhteistyön menetelmänä. Diakoniatyöntekijät haluavat erilaisten toimintojen avulla vaikuttaa yhteisöön ja vahvistaa tätä kautta ihmisten keskinäisten yhteyttä. Yhteisö nähdään diakoniatyössä tärkeäksi työn kohteeksi, mutta siihen vaikuttaminen on vaikeaa. Diakoniatyössä yhteisöä ei osata mieltää asiakkaaksi eikä työtä osata tarkastella yhteisöllisyyden näkökulmasta käsin. Diakoniatyöntekijät hyödyntävät yhteisöllisyyttä yhteisöllisen toiminnan avulla, joka on yhdessä tekemistä, yhteyden saattamista ja keskinäistä auttamista. Yhteisöllisyys vaatii monipuolista ja kattavaa yhteistyötä alueen eri toimijoiden kanssa. (Rättyä 2009, 85–92.)

9 TYÖN LUOTETTAVUUS

Erityisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa sekä analyysiin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 209).

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttäminen mahdollisti haastateltavien omien kokemusten esille tuomisen, mikä oli tutkimuksen tarkoituksena. Tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka ja totuudenmukainen kuvaus tutkimuksen vaiheista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 21.)

Tutkimuksessani suurimmat luotettavuuteen vaikuttaneet tekijät koskevat haastattelutilanteita. Haastateltavien antamat vastaukset olivat usein hyvin lyhyitä. Kysymysten asettelussa olin pyrkinyt siihen, etten anna valmiita vastauksia enkä johdattele. Pyrin luomaan tilanteesta mahdollisimman luonnollisen, lähinnä jutusteluun, jossa kummallakin osapuolella oli mahdollisimman vapaa olo. Pidän hyvänä että haastatteluita olin jakanut useammalle päivälle. Haastattelujen onnistumista vahvisti sekin, että olin oppilaille ennestään tuttu työharjoittelun, keikkatyön ja vapaa-ajan avustajan homman kautta, mutta kuitenkin ulkopuolinen henkilö. Tämä seikka vaikuttaa opinnäytetyöhöni luotettavuuteen siinä mielessä, että kokemukseni tehnyt vaikutuksen minun tekemään tulkintaan.

Haastattelutilanteet olivat minun mielestäni rennot ja vapaat ja onnistuin rakentamaan luottamusta oppilaille sekä luomaan hyvän suhteen vastaajaan. Luottamuksellinen suhde haastateltavan ja haastattelijan välillä on informaation saannin edellytys. Tällä viitataan siihen, että haastattelijalla on haastateltavilleen totuudenmukaisesti, mikä on haastattelun tarkoitus, pitää saamiaan tietoja luottamuksellisina ja varjelee haastateltavien anonymiteettiä. Haastattelijalla osoittaa myös kiinnostusta haastateltavaan ja tämän sanomiin. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 41.)

Se seikka, että minulla oli alusta lähtien kolme pääteemaa, suuresti auttoi analyysin ja koko työn hahmottamista.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyen ongelmakohta oli myös se että suomi ei ole minun äidinkieleni. Päämääräni oli haastatteluissa että kysymykseni ovat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Samalla minun oli varmistava että kaikki mitä haastateltavat kertovat minulle, tulee perille. Anna Rastas (2005) muistuttaa että lähtöoletus on että haastattelu voi onnistua vain jos haastattelija ja haastateltava ymmärtävät toisiaan.

Minun mielestäni tulin oppilaille kysymyksineen ymmärretyksi ja hekin minulle vastauksineen. Haastatteluissa varmistin että kysymykseni meni perille ja sitäkin että ymmärrän oikein mitä oppilas tarkoittaa. Jos huomasin että oppilas ei ole ymmärtänyt kysymyksen, toistin sen uudestaan yrittäen käyttää vielä helpomman ymmärrettäviä sanoja ja ilmaisua. Jos oppilaan vastaus jäi minulle hämärä, pyysin hänet toistamaan tai kerroin mitä minä ymmärsin ja ymmärsinkö oikein

10 SELVITYKSEN EETTISET HAASTEET

Tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus olisi eräs merkittävä hyvän tutkimuksen kriteeri. Sisäinen johdonmukaisuus voi konkretisoitua mm. argumentaatiossa, kuten siinä, miten ja millaisia lähteitä käyttää. Toinen lisävaatimus hyvälle tutkimukselle on eettinen kestävyys. Eettinen kestävyys on myös tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli. Eettisyys koskee myös tutkimuksen laatua. Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Pyrin siihen että käytän mahdollisimman aihetta monipuolisesti käsittäviä lähteitä.

Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkeyttä se, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129). Niin kuin aikaisemmin kirjoitin, aihe on Ruskeasuon koulun tarjoama aihe. Opinnäytetyöni on työelämää kehittävä työ Koulun arvot, jotka ovat selvitykseni keskipisteessä, liittyvät vahvasti eettisyyteen.

11 OPINNÄYTETYÖN TEKEMISEN PROSESSI

Opinnäytetyön aihe selkiytyi minulle kouluni opinnäytetyöntorin yhteydessä talvella 2007. Torilla oli mm. Ruskeasuon koulu ja sen tarjoama opinnäytetyön aihe kuulosti mielenkiintoiselta. Lähdin mielellään liikkeelle, ja minun motivaatioon vaikutti sekin, että Ruskeasuon koulu oli tuttu ympäristö minulle. Olin Toimintakyvyn tukeminen opintokokonaisuuden harjoittelujakson aikana lisäopetuksen yksikössä, ja sen jälkeen tein keikkatyötä oppilaskodeissa sekä olin vähän ajaksi yhden oppialaan vapaa-ajan avustaja.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut haastavaa ja antoisaa. Mielestäni olen ammatillisena kasvanut, olen oppinut tutkimaan ja kehittämään työ – ja opiskeluelämän asioita päämääräisemmin ja tietoisemmin. Opinnäytetyön tekemisen prosessi on ollut jännittävä ja mukava oppimisprosessi. Tein opinnäytetyöni yksin, joka tuntui joskus olevan vaikeaa, toisaalta etenin työssäni omalla tavalla omien aikataulujen mukaan. Olen oppinut analysoidessani raporttia että tutkijan tehtävä ei ole helppoa, se vaatii paljon työtä.

Olin nauttinut haastatteluista, oli todella hauska jutella oppilaiden kanssa ja kuunnella heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Opinnäytetyön tekeminen kokonaisuudessa on ollut haastava ja palkitseva kokemus. Koin haastattelujen purkamisen olevan haasteellista, johtuen siitä että haastateltavien puhe ei ollut aina selvää, joudun monta kertaa kuuntelemaan haastatteluja. Vammaisten lasten mielipiteitä ja kokemuksia on selvitetty varsin vähän, joten olen iloinen että työni kautta nyt Ruskeasuon koulun oppilaiden ääni tuulee kuultavaksi.

Vammaisten lasten mielipiteitä ja kokemuksia on selvitetty varsin vähän. Liikuntavammaisten lasten haastattelussa v. 2000 selvisi, että lapset kokevat elävänsä tavallista suomalaisten lasten elämää, mutta samalla vammaisuus vaikutti heidän harrastusmahdollisuuksiin ja ystävyysuhteisiin. Lähiympäristön koettiin asettavan heidät eriarvoiseen asemaan vammattomien ikätovereihin verrattuna. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Valtioneuvoston selontekoa vammaisten politiikasta.)

Olin valmistumassa keväällä 2010 ja alun perin opinnäytetyöni olisi pitänyt valmiina keväällä 2010. Tämä ei onnistunut ja opinnäytetyön tekeminen venyi syksyksi 2010. Tähän venymiseen oli vaikuttanut, että vuoden alusta olin päivätöissä kuusi kuukautta ja olin täysin mukana pieni tyttäremme hoidossa. Kesän aikana olimme kotimaassani ja palautettuumme Suomeen jäin hoito-vapaalle, jonka ensimmäinen kuukausi oli aika rankkaa. Noina aikoina opinnäytteen tekeminen eteni todella hitaasti. Opinnäytteen tekemiseen jäi todella vähän aika ja näin ollen minun motivaationikin hiipui. Mutta sitten tuli viimeinen rutistumisen periodi ja motivaatio vahvistui. Työni ihan viimeisessä vaiheessa erityisesti nautin lukemisestani ja pohdiskelusta arvoista. Tajusin, että arvot ovat minulle mielenkiinnon kohteina ja mielellään vietän aikaa lueskelleen teoksia koskien arvoja.

Minulle on ollut aina tärkeää että kunnioitan ihmisiä ja välitän ihmisistä ja autan niitä, jotka tarvitsevat apua ja tarvittaessa kuuntelen aidosti. Olen aina ollut mielellään tavaltaan rinnalla kulkeva. Tämä asia on aina ollut sisäinen motivaationi. Olen aina uskonut siihen että me ihmiset olemme arvokkaita ja tasavertaisia.

Näin kirjoitin sosiaali- tai hoitotyön koulutusohjelma ja orientoivat opinnot maahanmuuttajille hakulomakkeeseen: ”Tiedän että sosiaali- ja hoitoala on minunalani. Opiskelupaikan valitseminen oli tietoinen päätös opiskellakseni ympäristössä, jossa minun arvomaailma heijastuu: Helsingin Diakonilaitos. Olen henkilö joka tietää mitä hän haluaa tehdä ja opiskella. Haluan tehdä työtä ”taidolla ja sydämellä ” ihmisten kanssa jotka tarvitsevat apua. Tiedän että Diak on oikea opiskelupaikka minulle, koska myös monikulttuurisuus ja kristillisuus ovat sydäntäni lähellä.” (Gubis, 2006.)

Näin kirjoitin Helsingin Diakoniaopiston maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana käydessäni sosiaalipsykologian valinnaiskursilla: ”Minun arvot ovat lähellä Helsingin Diakonissalaitoksen kristillinen etiikka, lähiömäisyyttä, uudistumishalua ja vastuuta ihmisistä ja ympäristöstä. Minulle on tärkeää, että arvoni näkyvät arjessa, suhtautumisessani ihmisiin avuliaasti ja ymmärtäväisesti. Haluan tehdä myös työtä, jossa voin hoitaa ja auttaa ihmisiä, jotka tarvitsevat apua. Helsingin Diakoniaopistolla on tärkeä rooli itseni toteuttamisessa. Saan olla mukana ympäristössä, jossa toteutetaan arvoja taidolla ja sydämellä.” (Gubis 2006.)

Diakin perusarvoista kaksi on kristillinen lähimmäisrakkaus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Sosiaali-, terveys-, kasvatus-, ja diakonia-alalla kristillinen lähimmäisrakkaus merkitsee sitä, että kunnioitamme ihmisen ainutkertaisuuden sekä merkitsee lähimmäisiin suuntautuvaa rakkauden palvelua, diakoniaa. Diakoninen vastuu tarkoittaa sitä että autamme ihmisiä välittömästi ja sitä että vaikutamme niihin asioihin, jotka synnyttävät epäoikeudenmukaisuutta ja ihmisarvoa uhkaavia. Diakissa pyritään kaikilla koulutusaloilla siihen että kunnioitetaan ihmisen ainutkertaisuutta ja tasa-arvoa. Asiakastyössä ihmisen kunnioittaminen tarkoittaa sitä että torjutaan holhoavaa asennoitumista ja arvostetaan ihmisten ja heidän yhteisöjensä näkemyksiä. Diakin arvopohja vaikuttaa opintojen sisältöihin. Ammattiopinnoissa arvopohja siinä näkyy että korostetaan lähiömäisyyden, eettisen vastuun ja ammatillisen vaikuttamisen taitoja. (Opinto-opas 2006–2007, 7–8.)

Pidän erittäin hyvänä oppimiskokemuksena haastattelua diakoniatyöntekijän kanssa. Sain todella hyvän kuvan siitä, miten haastateltavani diakoniatyöntekijä lähestyy asiakkaitaan yksilöllisyyden, yksityisyyden ja yhteisöllisyyden kannalta. Haastattelussa diakoniatyöntekijä kertoi muun muassa, että diakoniatyössä yritetään auttaa asiakasta sillä lailla että hän oppisi auttamaan itseään. Tämä oli mielenkiintoista ja koskettavaa kohta minulle.

Alun perin halusin kirjoittaa työn Ruskeasuon koulun konduktiivisesta opetuksesta. Minussa kiinnostus heräsi konduktiiviseen opetukseen Ruskeasuon koulussa tutustuttuani siihen vuonna 2006, osallistuessani muutamiin palaveriin, jonka jäsen oli mm. unkarilainen erityisopettaja. Konduktiivisen opetuksen - jonka perustaja on maanmieheni András Petö - perusajatus on, että miten voimme auttaa liikuntavammaista lasta auttamaan itse itseään? Alun perin olisin halunnut tehdä opinnäytetyöni koulussa toteutuvasta konduktiivisesta opetuksesta, mutta kuitenkin päädyin koulun tarjoamaan aiheeseen, sillä konduktiivinen pedagogiikka on linjassa koulun arvojen kanssa. András Petö käytti seuraavaa sanalaskua ilmaista jotain keskeistä hänen pedagogiikastaan: ”Give a fish to a hungry man and you will save him from starvation today. Teach him to fish. He and his family will prosper and be happy for a lifetime.”

12 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Työni on tärkeä erityisesti Ruskeasuon koulun kehittämisen näkökulmasta, Opinnäytetyöni tuo esille oppilaskotien oppilaiden kokemuksia ja mielipiteitä ja niiden kautta sen, että minkälaisia käsityksiä on oppilailla koulun arvoista. Jatkotutkimusaiheena ehdotan oppilaskotien hoitajille suunnattua kyselyä. Miten kukin työntekijä kokee arvojen toteutuvan hänen työssään? Millaisia näkemyksiä hoitajilla on omista arvoistaan ja omasta työstään. Kokevatko he, että arvomaailmaansa heijastuu työssään ja kohtaavatko hoitajien ja oppilaiden näkemykset arvoista ja niiden toteuttamisesta?

Opinnäytetyöni tulosten pohjalta on tärkeä mielestäni jatkaa Ruskeasuon koululla arvokeskustelua hoitajien ja oppilaiden välillä. Tällä tavalla varmistuu että toiminnan kehittämisellä on hyvät lähtökohdat.

LÄHTEET

- Airaksinen, Timo; Elo, Pekka; Helkama, Klaus; Wahlström, Bertel 1993. Hyvän opetus. Arvot, arvokeskustelu aj eettinen kasvatusta koulussa. Helsinki: Painatuskeskus
- Arima, Leena; Göransson, Pia; Mervi Lahdenperä - Mustajärvi; Eeva Malmström; Mari Rintamäki 2001. PPP. Pikku Petö Projekt. Ruskeasuon koulu
- Eriksson, Susan . Erot, erilaisuus ja elinolot – vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. 2008 Kehitysvammaliiton tutkimuksia. Kehitysvammaliitto
- Erityisen kirja – tietotekniikkaa erityisoppilaille 1998. Liikuntavammaisen oppija – Valtion liikuntavammaiset koulut. Viitattu 21.3.2009.
<http://datero.ruskis.fi/datero/datero96-98/suomi/hankkeet/verkkokirja/liikuntavammaiset/liikvkou.htm>
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Gubis; Zoltán; Penney, Margaret ja Katja Tallgren. Helsingin Diakoniamattikorkeakoulu. Yhteisöviestintä - analyysitehtävä. Kevät 2010.
- Gubis, Zoltán 2006. Helsingin Diakoniamattikorkeakoulun sosiaali- tai hoitotyön koulutusohjelma ja orientoivat opinnot maahanmuuttajille hakulomake
- Gubis, Zoltán 2006. Helsingin Diakoniamattikorkeakoulun maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana. Sosiaalipsykologian valinnaiskurssi.
- Happonen, Heikki 2002. Erityisoppilaat ja fyysinen ympäristö. Teoksessa Markku Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja – opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy. 343
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Ilkonen, Oiva ja Virtanen, Pirkko 2007. Oppilashuolto ja oppilaanohjaus tukevat yksilöä ryhmässä. Teoksessa Oiva Ilkonen ja Pirkko Virtanen (toim.) Erilainen oppija – yhteiseen kouluun. Kokemuksia yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Helsinki: WSOY 121–129

- Juuti, Sari 2002. Arvokasvatusta koulussa : tapaustutkimus Vierumäen ja Korson kouluista. Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. Kasvatustieteen progradu tutkielma. Viitattu 5.10.2010. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2002882449>
- Järvikoski, Aila; Härkäpää, Kristiina ja Pättikangas; Mervi 1999. Vammaisen henkilön valtaistuminen - palvelujärjestelmän avulla vai ilman sitä? teoksessa Susanna Nouko-Juvosen Pyörätuolitango. Näkökulmia vammaisuuteen. Helsinki: Edita.
- Kataja, Anne 2005. ”Se on tärkeä, se on jossain tapauksessa kaunista ja se on jossain tapauksessa harvinaista” Lasten arvot ja arvokasvatus. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak - Järvenpään yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kirkko kaikille, 2003. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja
- Kiviniemi, Kari 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juha Aaltola & Rainne Valli (toim.) Ikkunoita Tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva : WS Bookwell Oy
- Konduktiivinen opetus ja oppilaan valtaistaminen i.a. Viitattu 2.3.2009. <http://peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/konduktiivinenopetus>
- Korkiakoski, Pirkko 2010. Asumispalveluvastaava työntekijä, Ruskeasuonkoulun oppilaskodit. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 06.10.2010.
- Launonen, Leevi 2007. Koulun arvotietoisuus. Teoksessa Oiva Ikonen ja Pirkko Virtanen (toim.) Eriäinen oppija – yhteiseen kouluun. Kokemuksia yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Juva: WS Bookwell Oy 133 - 140
- László, Tiina 2010. Vantaankosken seurakunnan diakoniatyöntekijä. Vantaa. Henkilökohtainen tiedonanto 15.11.2010.
- Lindroos, Sirpa; Nevala, Soili; Virtanen, Jukka A & Vuori – Kemilä, Anne; 2005. Ihmisen hyvä. Etiikka lähihoitotyössä. Porvoo: WSOY
- Lindroos, Heli 2004. Huomenna kaikki on toisin. Diakoniatyön arvopohdintaa Pohjan suomalaisessa seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak - Järvenpään yksikkö. Diakoniatyön kehittäjä - opinnot (20 ov)
- Lindquist, Martti 1989. Ammattina ihminen. Hoidon etiikasta ja arvoista. Helsinki:

Otava

- Lindqvist, Martti 1998. Kristillinen ihmiskäsitys. Teoksessa Kirsti Aalto, Martti Esko, Matti-Pekka Virtaniemi (toim.) Sielunhoidon käsikirja. Porvoo - WSOY
- Malm, Marita (toim.); Matero, Marja; Repo, Marjo & Talvela, Eeva – Liisa 2004. Esteistä mahdollisuuksiin - vammaistyön perusteet. Porvoo: WSOY
- Opinto-opas 2006–2007. Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Rastas, Anna 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Johanna Ruusu- vuori & Liisa Tiittula 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaiku- tus. Tampere: Vastapaino
- Ruskeasuon koulu – oppilaskodit – strategia 2009.
- Ruskeasuon koulu i.a. Viitattu 14.4.2009. <http://www.ruskis.fi/>
- Ruskeasuon koulu oppilaskotitoiminta 2009.
- Ruskeasuon koulun oppilaskotien säännöt 2007. Tuloste.
- Ruskeasuon koulun oppilaskodit - mitä arvot yhteisöllisyys, yksilöllisyys ja yksi- tyisyys merkitsee oppilaskodin arjessa, 200? Tuloste
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuoro- vaikutus. Tampere: Vastapaino
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisen yhteiskunnalli- sessa muutoksessa. Kuopio: Kopijyvä
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2003. Vammaisten asumispalveluiden laatusuositus. Vii- tattu 21.3.2009. <http://www.stm.fi/>. Vammaisten asumispalveluiden laa- tusuositus.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta. Viitattu 15.3.2009. <http://www.stm.fi/>. Valtioneuvoston selonteko vam- maispolitiikasta.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hel- sinki: Tammi
- Turunen, Kari. E 1992. Arvojen todellisuus. Johdatus arvokasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Vinni, Irja 2002. Liikkumiseen liittyvät vaikeudet ja monivammaisuus. Teoksessa Markku Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja – opetus Suomessa. Juva: WSOY. 284–288
- Yle 2010. Etiikan irrottaminen uskonnosta arveluttaa Paarmaa. Viitattu 25.10.2010. <http://www.yle.fi> .

LIITE 1 Haastatteluteemojen kysymykset

YKSILÖLLISYYS

1. KUULTUKSI TULEMINEN OMAT MIELIPITEET KOETKO, ETTÄ SINUN MIELIPITEITÄSI KUUNNELLAAN JA OTETAAN HUOMIOON? KUUNNELLAANKO SINUA JA SAATKO PÄÄTTÄÄ ASIOISTASI?
2. VUOROVAIKUTUS MIKÄ ON SINUN KOKEMUS, VOITKO ASIOISTA NEUVOTELLA HOITAJIEN KANSSA? (VAI MÄÄRÄÄKÖ NE?)
3. ARVOSTUS KOETKO, ETTÄ SINUSTA TYKÄTÄÄN JA SINUA ARVOSTETAAN TÄÄLLÄ?(MISTÄ HUOMAAT ETTÄ VÄLITETÄÄNKÖ SINUSTA?)
4. RIIPPUVAISUUS TEETKÖ ASIOITA ITSE MIHIN PYSTYT JA ANNETAANKO SINULLE AIKAA TEHDÄ RAUHASSA ESIMERKIKSI PUKEMINEN, RUOKAILU JNE.? PYSTYTKÖ HARJOITTELEMAAN NIITÄ ASIOITA JOTKA HALUAISIT JA OVAT SINULLE TÄRKEITÄ?
5. PÄÄTÖSVALTA - ITSEMÄÄRÄMISOIKEUS SAATKO PÄÄTTÄÄ OMISTA ASIOISTASI ESIM, KAVERIT, VAATTEIDEN VALINTA? JNE.
6. OPPILASKOTI KOTINA TUNNETKO, ETTÄ VOIT OLLA TÄÄLLÄ NIIN KUIN KOTONASI? MITKÄ ASIAT VAIKUTTAVAT SIIHEN?
7. MITÄ YKSILÖLLISYYS SINULLE MERKITSEE(TÄÄLLÄ OPPILASKODISSA)?

YKSITYISYYS

1. OMAIUUUS - OMA JUTTU ONKO SINULLA ASIOITA JOTKA HALUAT PITÄÄ VAIN ITSELÄSI, ESIM. JOKU TAVARA, MENO? MITEN HOITAJAT JA MUUT OPPILAAT SUHTAUTUVAT SIIHEN?
2. OMA RAUHA SAATKO OLLA OMASSA RAUHASSASI OPPILASKODISSA JA HUONEESSA JOS HALUAT? ANNETAANKO SINULLE RAUHA KOULUTEHTÄVISTÄ HUOLEHTIMISEEN JNE.?
3. INTIIMIT PAIKAT JA TILANTEET ONKO SUIHKUSSA, VESSASSA RAUHA, (ESIMERKIKSI OVATKO OVET TURHAAN AUKI, TULEEKO SINNE YLIMÄÄRÄISTÄ PORUKKAA, ONKO SIELLÄ OMA RAUHA VAIKKA HOITAJA AUTTAAKIN SIINÄ MISSÄTARVITSET?)
4. KYNNYS ONKO MUUTEN HELPPO PYYTÄÄ APUA HOITAJILTA?ONKO HELPOMPI PYTÄÄ APUA OMAHOITAJALTASI?
5. VIERAAT KÄYKÖ USEIN VIERAS SINUN LUONA? MITÄ TEET YLEENSÄ VIERAASI KANSSA? MITEN MUUT SUHTAUTUVAT SINUN VIERAASI?
6. MITÄ YKSITYISYYS SINULLE MERKITSEE (TÄÄLLÄ OPPILASKODISSA)?

YHTEISÖLLISYYS

1. MILLAINEN PORUKKA TEITÄ TÄÄLLÄ ON? MINKÄLAINEN ILMAPIIRI TÄÄLLÄ ON?
2. YHDESSÄ TOIMIMINEN MITÄ KAIKKEA SINÄ TEET YHDESSÄ TOISTEN OPPILAIDEN KANSSA TÄÄLLÄ SAVANNILLA? MINKÄLAISIA VAPAA-AJAN VIETON MAHDOLLISUUKSIA TÄÄLLÄ ON? MILLAISIIH HARRASTUKSIIN TAI KERHOIHIN OSALLISTUT?

3. YHTEISYMMÄRRYS TULEEKO USEIN RIITOJA? MITEN NIITÄ RATKAISTETAAN?
4. KAVERISUHTEITA MINKÄLAISIA KAVERISUHTEITA SINULLA ON SAVANNILLA?
5. TOISTEN HUOMIOON OTTAMINEN JOS KAVERILLASI ON ONGELMA, MITEN AUTAT?
6. VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET – TASAARVO MITEN KOET, SAATKO TEHDÄ KAIKKEA ASIOITA MITÄ MUIDENKIN SAA TEHDÄ? MITÄ LUULET, ONKO SINUN MIELIPIDÄ YHTÄ TÄRKEÄ KUIN MUIDEN? PYSTYTKÖ VAIKUTTAMAAN YHTEISIIN ASIOIHINNE SAMALLA LAILLA KUIN MUUTKIN?
7. SÄÄNNÖT OVATKO SÄÄNTÖJÄ? MINKÄLAISIA? KUKA ON NE TEHNYT NE? TEILLÄ ON OPPILASKOTIEN SÄÄNNÖT JA SIELLÄ LUKEE ETTÄ OPPILAS MUISTAA HYVÄT TAVAT? MITÄ SINUN MIELESTÄSI OVAT NE HYVÄT TAVAT?
8. MITÄ YHTEISÖLLISYYS SINULLE MERKITSEE (TÄÄLLÄ OPPILASKODISSA)?